

Česká zemědělská univerzita v Praze
Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů
Katedra zahradní a krajinné architektury

„Zapomenutý“ veřejný prostor

Diplomová práce

Bc. Matěj Skalka

Krajinářská architektura

Ing. Arch. Matyáš Roith

© 2022 ČZU v Praze

Prohlašuji, že svou diplomovou práci „Zapomenutý veřejný prostor“ jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 14. 4. 2022

Touto cestou děkuji vedoucímu své diplomové práce Ing. arch. Matyáši Roithovi za podnětné připomínky, konstruktivní přístup a odhodlání.

Rád bych také poděkoval své rodině, především své ženě Marii, za trpělivost i aktivní pomoc.

Poděkování patří i Janu Hendrychovi, ASLA a mé mamince Ing. Haně Skalkové za odborné konzultace.

„Zapomenutý“ veřejný prostor

Klíčová slova:

park, městský prostor, veřejné prostranství, zeleň

Cílem diplomové práce bylo na základě vyhodnocených literárních zdrojů a analýz území vypracovat návrh revitalizace části Engelova zeleného pásu v Dejvicích a Bubenči. Literární rešerše práce rozebírala význam a využití městské zeleně v průběhu historie, historické příklady městských zelených pásů, funkce, které by měly plnit, a také principy, na jejichž základě město kolem řešeného území vznikalo. Byly vypracovány analýzy zkoumající stav území, jeho hodnoty a limity. Návrh na základě těchto informací silně těžil z idejí vložených do prostoru při jeho navržení Antonínem Engelem. Byly navrženy komponované průhledy a do nich vloženy body zájmu. Také bylo navrženo symbolické propojení území opakujícími se vodními prvky, estetické propojení konzistentní výsad-

bou po celé délce i pěší propojení novou průběžnou cestou. Návrh byl pro náměstí Interbrigády ve středu řešeného území rozveden do úrovně krajinářsko-architektonické studie. Náměstí bylo rozvrženo tak, aby co nejlépe těžilo z exponovaného stanoviště na křížení cest a mohlo se stát oblastním sociálně-kulturním centrem. Důraz byl kladen na vytvoření kompozice v souladu s urbanistickým rozvržením a slohem, ve kterém jsou Dejvice a Bubeneč postaveny a zároveň na vneseení prostor s funkcemi parkového náměstí. Tvar náměstí byl definován a od negativních vlivů oddělen řadami stromů po obvodu a ve středu byly navrženy rozsáhlé volné plochy dlažby a trávníku. Pečlivě navržené kompoziční těžiště pak bylo vymezeno pro monumentální pomník.

The aim of my diploma thesis was to create a design of revitalization of Antonín Engel's green belt in Dejvice and Bubeneč quarters, based on the evaluation of related literature sources and territorial analysis. The literary research part of the study deals with the purpose and use of urban greenery throughout history, historical examples of urban green belts, the functions which they ought to perform, and also the key principles which guided the emergence of the city around the dealt territory. The design strongly identified with the ideas Engel has embedded within the public space he designed. It contains composed vistas, emphasizing the points of interest, as well as repeating water features, symbolically connecting the territory, consistent flower planting connecting

it aesthetically, and a continuous pedestrian route. The design of the Interbrigade Square in the heart of the dealt territory was detailed to a level of a landscape study. The square was designed to benefit from its exposed site at the intersection of routes and to be able to become the new regional social and cultural center. Creating a composition respecting the urban layout and the style in which the quarter was built, as well as establishing the functions of a park square, were the main goals. The square is shaped and protected from the surrounding negative influences by rows of trees around it. The inside of the square consists of vast open space of pavement and lawn. A monumental statue was placed in the carefully designed compositional heart of the square.

„Forgotten“ public space

Keywords:

park, urban space, public space, vegetation

OBSAH

<i>souhrn/summary</i>	4
<i>obsah</i>	6
<i>01 – úvod</i>	8
<i>02 – cíle práce</i>	10
<i>03 – literární rešerše</i>	12
<i>03.1 fenomén zelených pásů</i>	14
<i>03.1.1 historie městské zeleně od prvních měst do renesance</i>	14
<i>03.1.2 ideální forma zeleně</i>	16
<i>03.1.3 velkorysé zelené pásy měst 19. století</i>	17
<i>03.1.4 alternativa k přestavbě měst</i>	20
<i>03.2 funkce zelených pásů</i>	21
<i>03.3 městský prostor jako nositel kulturního dědictví</i>	22
<i>03.4 vznik a koncepce Engelova zeleného pásu</i>	23
<i>04 – zhodnocení podkladových údajů – analýzy</i>	26
<i>04.1 rozsah řešeného území</i>	28
<i>04.2 fotodokumentace současného stavu</i>	29
<i>04.3 analýza širších vztahů</i>	32
<i>04.4 analýza přírodních podmínek</i>	34
<i>04.5 rozbor historických map</i>	35
<i>04.6 SWOT analýza</i>	37
<i>04.7 mapa problémů</i>	38
<i>04.8 dendrologický potenciál</i>	40

05 – vlastní návrh	42
05.1 koncept	43
05.1.1 základní myšlenky návrhu	44
05.1.2 symbolický rámec centrálního pomníku	47
05.2 návrh	48
05.2.1 koncepce širšího území	50
05.2.2 studie náměstí Interbrigády	53
05.2.3 studie – vysvětlení návrhu, nakládání s dešťovou vodou	54
05.2.4 návrh vegetačních prvků	56
05.2.5 materiálové řešení – dlažba	58
05.2.6 vodní prvky	59
05.2.7 vybavení	60
05.2.8 ekonomické zhodnocení návrhu	64
05.2.9 vizualizace	66
05.2.10 fotografie modelu	70
06 – diskuse	72
07 – závěr	74
08 – seznam literatury	76

01 – ÚVOD

„Nic ve zlém, Igore, ale v životě bych se neodvážil tvrdit, že znám všechna tajemství Bradavic,“ řekl Brumbál smířlivě. „Zrovna dnes ráno jsem například cestou na toaletu špatně odbočil a octl jsem se v útulné místnůstce, kterou jsem ještě nikdy neviděl a kde byla překrásná sbírka nočníků. Když jsem se pak vrátil, abych si ji prohlédl důkladněji, zjistil jsem, že zmizela. Řekl jsem si ale, že si na ni dám pozor: třeba je přístupná jen o půl šesté ráno, nebo se objevuje, jen když je měsíc v první čtvrti, anebo jen tehdy, když ten, kdo ji hledá, má obzvlášť plný měchýř.“ Rowlingová, 2000, s. 498)

Každodenně procházíme mnoha rozličnými místy. Některá jsou krásná, jiná užitečná. Některá jsou nebezpečná, jiná zase špinavá. Některá místa jsou cestou, některá jsou cílem. Některá místa jako by k nám mluvila, a jiná... jaká vlastně jsou? Procházíme místy a mnoho z nich ani nevidíme. Pohlceni každodenností nevíme, kudy jdeme. A možná ani nejsme pohlceni, okolní prostor je pro nás pouhou cestou a nás přitom zajímá jen náš cíl. A možná ani to ne. Možná nás místa nedokážou oslovit – není jejich čas, neskytají nic z toho, co hledáme, nebo jim jen něco chybí.

O spoustě míst zkrátka nepřemýšlíme, zkrátka tam jsou a my, i když jimi procházíme, je neznáme. Pokud nás místa osloví a my je poznáme, možná dokážeme objevit jejich kouzlo. Někdy

se to ale nestane a místo zůstane dlouho zapomenuté. Není už ani tolik místem, jako pouhým prostorem. Prostorem k procházení nebo prostorem mezi domy. Takový prostor musí nejprve někdo poznat a objevit jeho kouzlo. Radkin Honzák (2019, s. 25) říká, že místa, kde se cítíme bezpečně, jsou ta, která známe. A také podtrhuje důležitost komunikace pro zdraví člověka. Ta však může dobře probíhat jen na místech bezpečných a ke komunikaci uzpůsobených. Některá kouzla, poté co je objevíme, je možné rozvinout a kultivovat, k jiným dovést cesty. Místo tak začne promlouvat a může oslovit mnohem více lidí. Nezůstane jen prostorem, nebude jen cestou a může se pro nás stát krásným či užitečným.

02 – CÍLE PRÁCE

Cílem diplomové práce je řešení veřejného prostoru, který je v současnosti zanedbán a potřebuje více než jen renovaci. Bude řešen prostor v rámci pásu zeleně v Praze-Dejvicích a Praze-Bubenči. Konkrétně půjde o Flemingovo náměstí, ulici Nikolky Tesly, náměstí Interbrigády a park Lázaro Cárdenase. Primárním cílem diplomové práce je vypracovat architektonickou studii náměstí Interbrigády, ostatní části území budou řešeny na úrovni koncepce. Návrh bude vycházet z literární rešerše, která se zabývá vývojem, významem a funkcemi městských pásů zeleně a také způsobem a motivací tento zelený prostor do areálu Dejvic a Bubenče vložit. Dalším výchozím bodem pro návrh je vypracování architektonických analýz území, které rozebírají působení nejrůznějších vlivů na současný stav území a jeho potřeby. Teprve na základě těchto podkladů bude vypracován samotný návrh.

03

LITERÁRNÍ REŠERŠE

03.1 FENOMÉN ZELENÝCH PÁSŮ

Následující kapitoly popisují fenomén pásů zeleně ve městě obecně. Je zde rozebrán proces, kterým zeleň získávala na důležitosti i v limitovaném prostoru uvnitř hradeb. Jaké k tomu byly důvody a jaké funkce má zeleň ve městě plnit. Dále tato část popisuje, jakou roli v městské zeleni má její lineární podoba – zelené pásy. Tato forma se pak především v devatenáctém století měla příležitost uplatnit a text rozebírá několik takových případů.

03.1.1 HISTORIE MĚSTSKÉ ZELENĚ OD PRVNÍCH MĚST DO RENESANCE

Po neolitické revoluci začaly postupně na různých místech světa vznikat na sobě nezávislé civilizace, každá s jistou hierarchií a profesní specializací svých obyvatel. Objevují se řemesla, rozvíjí se obchod, umění i válečnictví. S rostoucím sekundárním a terciárním sektorem vznikají města – místa, kde se tato odvětví koncentrují. Obyvatelé měst jsou závislí na potravinové produkci venkova. První města byla většinou ohrazena hradbami, tedy prostorově omezena (Lynch, 1981, s. 5-8). Města tak vznikají v přímé opozici ke neměstské krajině a přírodě. Jsou prostorově vymezena a obsahují to lidské, co je od kontaktu s přírodou odděleno. Dle Smith (2002, s. 5) jsou výjimkou z tohoto pravidla města střeadoamerických indiánů, která neby-

la opevněna. Šlo o struktury s větším množstvím obyvatel, domů a městských funkcí než vesnice. Tato města neměla hradby, ale postupně se prolínala s lesem. Americký kontext se tedy pojetí dichotomie přírody a města vymyká.

První mezopotámská města vznikala kolem roku 4000 př. n. l. (Lynch, 1981, s. 6), Dalley (1993, s. 1,2) pak tvrdí, že nejranější zmínky o městské zeleni v oblasti Mezopotámie přicházejí o dva tisíce let později. Albenda (2018, s. 106) dokonce uvádí ještě pozdější vznik prvních zahrad – asi rok 1100 př. n. l. Dalley (1993, s. 2,3) i Albenda (2018, s. 106-108) se shodnou na tom, že šlo o zahrady kolem panovníkova paláce. Tato zeleň byla zřízena pro soukromou potěchu panovníka – skýtala možnost lovu, nabízela občerstvení různorodými

druhy ovoce i roztodivné exotické druhy dřevin. V tomto horkém podnebí byl hlavním smyslem zahrada úkryt před sluncem a vedrem. Městská zeleň tehdy znamenala nedostupný luxus. Je zakládána až dlouho po vzniku měst a je tak nákladná, že si ji může si dovolit jen ten zdaleka nejbohatší. Když pak přece vznikne, nemá jít o nápodobu přírody nebo venkovské krajiny, ale o něco neobyčejného – jsou použity nákladné a těžko dostupné exotické druhy rostlin, které se druhům, se kterými se běžně setkávají poddaní, příliš nepodobají.

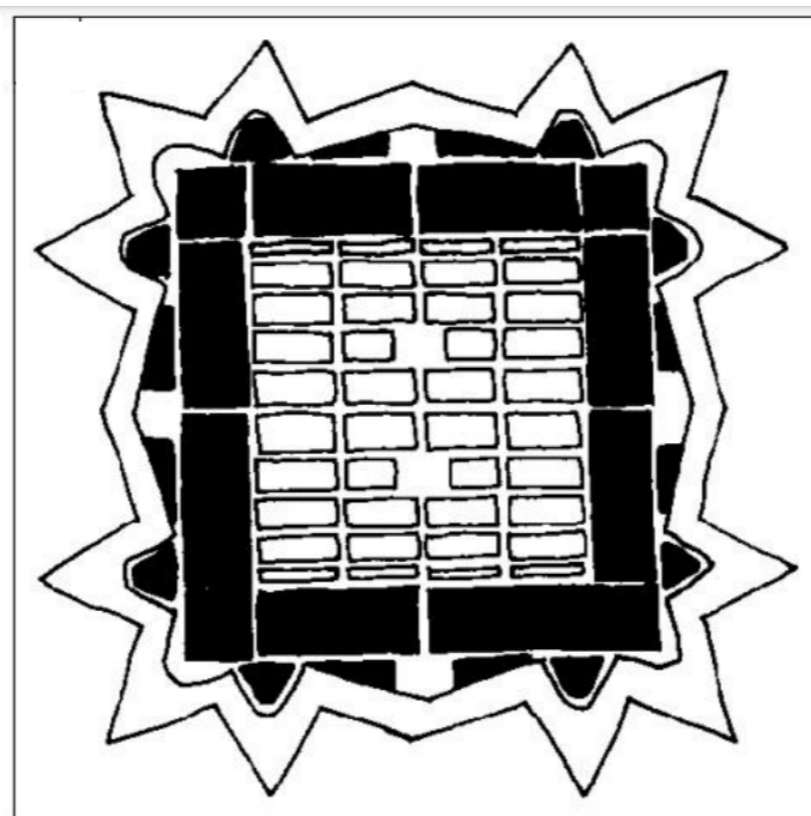
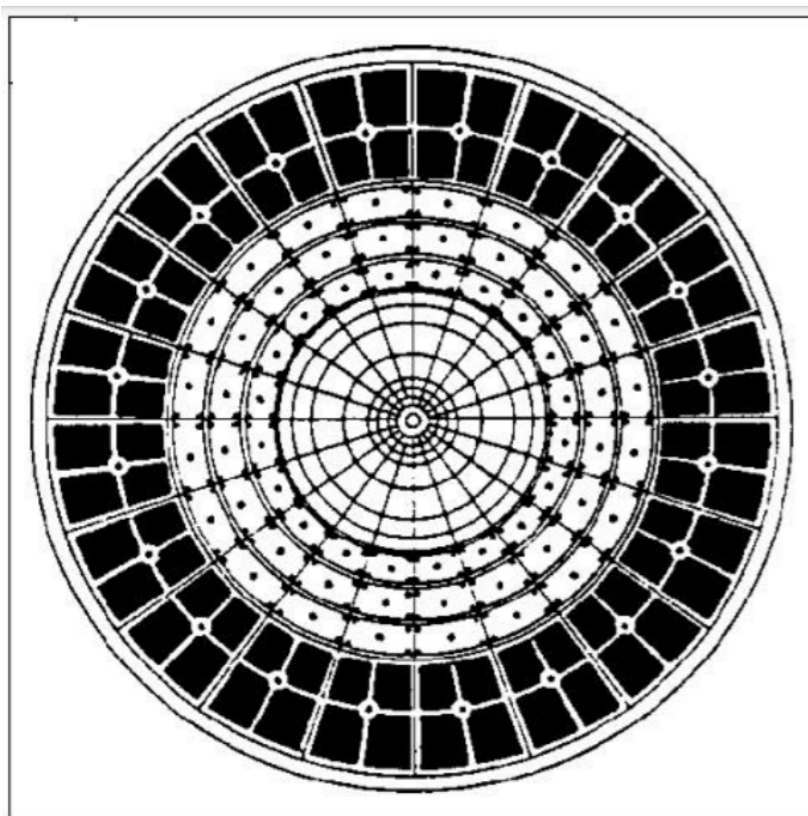
Později v antickém Řecku jsou již soukromé zahrady majetnějších občanů zcela běžnou praxí. Dokonce i ti chudší měli často alespoň malý dvořek – peristyl. Postupně vznikala také veřejná městská zeleň. Chrámová zeleň byla přístup-

Obr. 1 - Zahrada Sargona II. - Převzato z Dalley (1993, s. 5)

Obr. 2 - Historické centrum Bergama - Převzato z Horus Dynamics (2016)

Obr. 3 - Vlevo: ideální enesanční zahrada dle Colona 1499, vpravo: ideální město dle Sturma 18. st. (černě -plochy zeleně) Převzato z Šcitaroci a Šcitaroci (1996, s. 86)

ná, vznikala však z kompozičních důvodů, měla umocňovat estetický dojem budovy. Postupně byla transformována na jakési veřejné parky. Ty byly v souladu s řeckými ideály využívány k sportu i odpočinku. Vrcholem líčení krásy takového parku pak bylo prohlášení, jak málo slunce proniká pod koruny stromů. Opět zde v horkém řeckém podnebí zeleň nabízí především útočiště před špatnými hygienickými podmínkami města a prostor k volnočasovým aktivitám. Veřejně přístupné zahrady mohly vzniknout také jiným způsobem než konverzí chrámové zeleně. Panovník, který si potřeboval přiklonit přízeň občanů na svou stranu, zboural zdi své soukromé zahrady a otevřel ji tak veřejnosti (Semple, 1929, s. 420-423).

Přesuňme se dále v čase do měst z pomezí období středověku a renesance. Šcitaroci a Malic (2020, s. 9-12) se zabývali výzkumem krajinných prostor (různé veřejné i soukromé plochy s podílem zeleně) v takových městech. Výzkum se zabýval 26 evropskými městy, konkrétně jejich částmi uzavřenými středověkým opevněním. Přestože hradby limitují prostor města, v některých městech zabíraly více než polovinu plochy různé krajinné prostory. U některých měst je to vysvětleno velkým podílem jinak nevyužitelných svahů s jejich přirozenou vegetací, ale například ve zdech italského Bergama asi čtvrtinu plochy zabírají pěstěné veřejné zahrady. Šcitaroci a Malic se

na základě výzkumu domnívají, že z jednotlivých typů krajinných ploch hrají pro město nejdůležitější roli veřejné zahrady, a to především pěší cesty či chodníky doprovázené zelení. Tyto typy zeleně mají nejvíce vytvářet identitu města a umožňovat sociální aktivity a integraci obyvatel. Další závěr výzkumu říká, že města mediteránní oblasti obecně obsahují větší podíl zeleně než města v severnějších částech Evropy. To má být způsobeno klimatem, umožňujícím příjemný pobyt venku.

03.1.2 IDEÁLNÍ FORMA ZELENĚ

Když Thomas More v roce 1516 (s. 69,70) píše ve svém díle Utopia o myšleném ideálním městě, popisuje souvislé pásy zahrad, paralelní s ulicí, do kterých má každý dům v ulici přístup. Obyvatelé pak o zahrady nadšeně pečují jako o nejvzácnější prvek města, „vždyť není nic tak krásného a zároveň užitečného, co by náleželo městu jako celku“. Obyvatelé jednotlivých ulic spolu dokonce soupeří, který pás zahrad bude nejlépe udržovaný a nejkrásnější.

Na obrázku 3 Šcitaroci a Šcitaroci (1996, s. 86) ukazují schéma ideální zahrady z podobné doby. Je zde patrná idea souvislých pruhů zeleně, obdobně jako u Mora, zde však zeleň tvoří vnější prstenec. Obrázek 3 okazuje také nápadně podobné schéma ideálního města o několik století později.

Zde mají prostor mezi budovami a opevněním tvořit pásy zahrad domů a tvořit tak přechod mezi vegetací barokního opevnění a městem.

Do této chvíle se tedy města postupně plní zelení. Nejprve soukromou pro ty nejprivilegovanější, později nabývající podíl veřejné zeleně. Koncem období renesance a počátkem baroka jsou považovány celistvé zelené pásy, složené z jednotlivých zahrad nebo průchozí, za vrcholnou formu uspořádání.

Pro naplnění ideje vzniku celoměstských pruhů se ukázaly být zásadní hradby. Ty zabíraly dlouhý prostor kolem celého města, zároveň byly rozhraním mezi městem (městským jádrem) a jeho okolím (předměstími). V momentě, kdy již hradby nebyly např. kvůli vývoji válečnictví potřebné, nabízel se jejich prostor pro jiné využití. Takto dle Bütüner (2008, s. 149) vznikly první pařížské bulváry, jako naplnění představ o ideální zeleni. Ty vznikaly po demolici hradeb a zasypání příkopů v roce 1670.

Obr. 4 -Turgotův plán paříže z 18. století, Převzato z Turgota (1739)

Šlo o ulice lemované alejemi stromů na rozmezí města a okolní krajiny korespondující s idejemi na obrázku 3. Tyto bulváry jsou patrné na Turgotově plánu (obrázek 4).

03.1.3 VELKORYSÉ ZELENÉ PÁSY MĚST

19. STOLETÍ

Šcitaroi a Šmit (2008, s. 463-465) popisují fenomén vzniku širokých pásů veřejných prostor v druhé polovině 19. století a na začátku 20. století. V důsledku průmyslové evoluce probíhal v 18. a 19. století prudký demografický růst, rostla hustota zalidnění měst, probíhaly velké změny v dopravě a rapidně se zhoršily hygienické poměry ve městech. Zároveň ale byly k dispozici prostředky umožňující rozsáhlou výstavbu a proběhla i myšlenková evoluce – osvícenství. Začal být kladen důraz na kvalitu života všech, i těch nejspodnějších sociálních vrstev. Ve stejné době již přestaly mít význam systémy opevnění hliněnými valy, které tvořily bariéru mezi mnohými městskými centry a přilehlými předměstími. Demolicí tohoto opevnění tak mohl vzniknout prostor, který by řešil problémy městského života své doby. Demolice opevnění, na jehož místě měly vzniknout nové, převážně zelené prostory, proběhla simultánně v různých městech Evropy, všechna však sledovala tyto tři cíle:

1. Propojení městských částí, především centra s předměstími.
2. Vytvoření veřejného prostoru formálně vyjadřujícího moc vládnoucí třídy a panovníka a zároveň tvořící kvalitní prostředí pro všechny společenské vrstvy v souladu s ideály osvícenství.
3. Výstavba reprezentativních budov ať již soukromých, nebo těch veřejných budov, které ve městě chyběly, nebo pro které nebylo v centru dostatek místa. Dostatek místa je zvláště limitující pro budovy, které pro podtržení své monumentality potřebují řádný předprostor.

První zásadní přestavbou velkoměsta z období 2. poloviny 19. století je přestavba Paříže baronem Hausmannem, zvaná hausmannizace. Její příběh začíná industriální revolucí, v důsledku které se do města začalo stěhovat mnohem více obyvatel, a to bylo brzy přelidněné. Mezi lety 1831 a 1846 vzrostl počet obyvatel z 786 000 na víc než 1 000 000. V té době značná část města neměla kanalizaci a ta, která ve městě byla, neodpovídala potřebám. Už v roce 1827 tisk popisoval, jak cestující přicházející do Paříže poznají nejdříve podle smradu, že se blíží do velkého města a až poté vidí slavné památky. Ve městě opakovaně propukaly ničující epidemie cholery a vše volalo po rozsáhlé sanaci. V roce 1852 převzal moc v zemi Napoleon

III., který měl reprezentovat republikánské ideály. Ten potřeboval hlavní město, které by reprezentovalo vládu lidu. Potřeboval „město z mramoru“. Především ale potřeboval město vhodné k životu. Přestavbou Paříže na takové město pověřil barona Hausmanna (Gandy, 1999, s. 26-31). Začala razantní přestavba celého města a výstavba nových čtvrtí. Vzniklo mnoho ulic a zelených bulvárů a 1/5 starých ulic byla přestavěna. Centrum města bylo otevřeno tím, že do něj byly zaříznuty nové ulice. Nové ulice, bulváry a alejové promenády byly pokud možno rovné. Příмка zde byla ideálem a kde nebyla naplněna, pokoušel se ji Hausmann napodobit různými iluzemi. Přímost ulic byla podtržena stromořadími kaštanů a uniformními fasádami budov po obou stranou. Tyto ozeleněné přímkové se fakticky nebo pohledově protínaly na různých monumentech, starých i nově vztyčených. Ulice nebo zelený bulvár tu není z hlediska estetiky objektem zájmu, ale prostředkem, jakým k objektu zájmu poukázat. Také samozřejmě plní dopravní funkci, bulváry kromě k monumentům směřují také od jednoho dopravního uzlu k druhému. Dalším motivem budování zelených bulvárů byla hygiena. Nové ulice poskytovaly dostatek vzduchu a světla a také nové domy po stranách dokázaly pohodlněji pojmout více lidí a bojovaly tak s přelidněním. Plán nových ulic a náměstí bohužel příliš nepočítal s nástupem automobilů, a tak už o několik desetiletí později, když se Hausmannovy úpravy před

1. světovou válkou dokončovaly, prostorné bulváry postupně zaplňovala auta, která vytlačovala chodce i zeleň (Jordan, 2004, s. 88-96).

Důležitým příkladem rozsáhlé výstavby na místě bastilionového opevnění je budování vídeňské Ringstrasse. V roce 1530, po obléhání Vídně Turky, začala výstavba nového systému opevnění se širokým nezastavěným pásem glacis – viz obrázek 5. Opevnění uzavíralo centrum města, čímž zabrzdl jeho růst (Black a kol., 2016, 124-129).

Zelený pás glacis za opevněním zprostředkoval obyvatelům Vídně Josef II. coby veřejný park – nechal zde umístit osvětlení a vysázet aleje, šlo však pořád především o prvek opevnění. Vídeň se z velkých měst Evropy zbavila svých hradeb až jako poslední. Je to dáno pozicí města na samém okraji Rakouska, jeho strategickou pozicí na průsečíku vodních i pozemních cest, i nebezpečím vzpoury v období rostoucího nacionalismu národů, z nichž se Habsburské impérium tehdy skládalo. Císař Franz Josef I. se inspiroval Hausman-

novou přestavbou Paříže a chtěl vytvořit město, které bude především centrem velkého impéria, nikoliv pevností. Na rozdíl od přestavby Paříže, která zásadně zasáhla do centra města, přestavba Vídně na velkoměsto probíhala pouze v omezeném pásu. Byly tedy strženy hradby a zasypány příkopy a roku 1865 byla otevřena Ringstrasse. Byl to bulvár dlouhý 5,7 km okolo celého centra města, široký 57 m s alejemi, velkorysími veřejnými prostory: parky i náměstími, na kterých měly stát velkolepé budovy. Dobový tisk popisoval vížky a kopule vyčnívající nad hustým baldachýnem stromů. Vzniklý bulvár ale problém odtržení staré na nové části města nevyřešil, nebo jen částečně, protože vzniklý dopravní ruch na více než padesátimetrové ulici sám o sobě tvořil bariéru. Mnoho ulic také ústilo do Ringstrasse a na druhé straně nenavazovaly. Po obou stranách bulváru se stavělo mnoho nových veřejných i soukromých budov, se vši velkorysostí a pompou. Právě tyto stavby se staly předmětem veřejné diskuze, a to především v otázce slohu a formy jejich zpracování. Všechny skutečně významné budovy byly nakonec postaveny v různých neo-stylech. Tak byla pozornost odvrácena od celkového rozvržení Ringstrasse a jejího okolí (Koener, 2016, s. 26-31). Z obrázku 6 je patrný vznik velkorysých veřejných prostor, které na sebe navazují a tvoří opravdu široké pásy, i to, že zde jsou velmi málo využita zalomení ulice jako pohledové osy. Tato kompoziční funkce

Obr. 5 - Paříž po Hausmannizaci. Převzato z Hausmann (1859)

zeleného pásu je zde opomíjena. Pokud budova nějakou pohledovou osu má, je obvykle dána rozlehlým předprostorem kolmo přilehlým na samotnou Ringstrasse.

To kritizuje dobový urbanista Camillo Sitte (1909, s. 2-18, 159-169) v kontextu Vídeňské Ringstrasse s tím, že předprostory budov jsou příliš velké a kompozičně nevhodné. Domnívá se, že při tvorbě veřejných prostor byla prioritou hygienická a dopravní stránka věci na úkor estetických a požitkových vlastností. Nové veřejné prostory srovná-

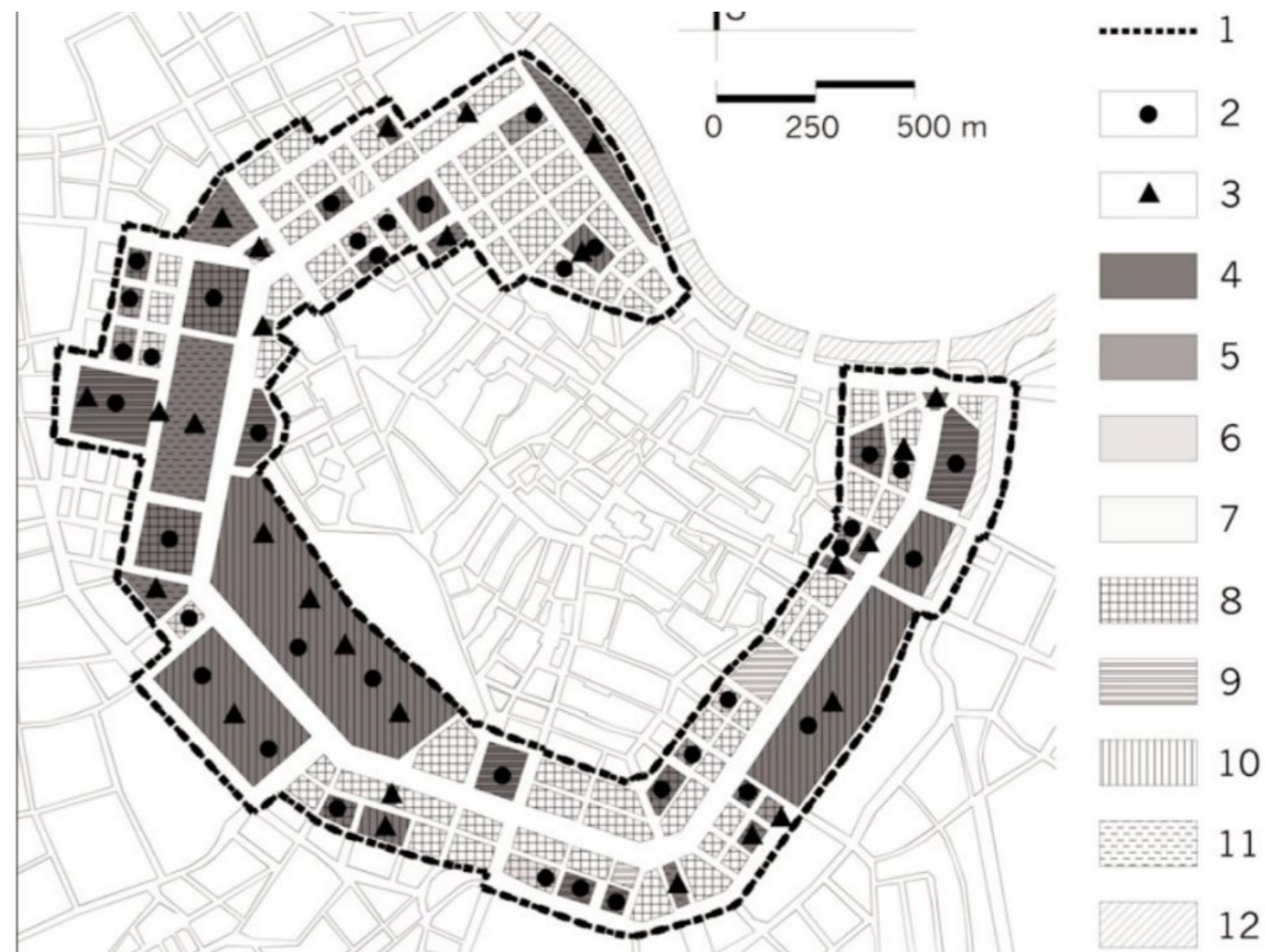
vá s málo používaným náměstím, jehož jediným smyslem je uvolnit prostor pro světlo a proudění vzduchu.

Příkladem rozsáhlého pásu zeleně, který se v mnoha ohledech blíží tomu Engelovu v Dejvicích, je Lenuciho Zelená podkova v Záhřebu. Záhřeb po dostavění železnice z Vídně v roce 1862 začal prudce růst a rozvíjet se. V krátké době se objevila univerzita, první velké průmyslové závody, tramvaje i vodovody. Počet obyvatel města vyrostl mezi lety 1857 a 1900 z 18 000 na 62 000. Město

nemělo hradby, které by limitovaly jeho růst, a tak začaly vznikat nové čtvrti podle Lenuciho plánu z roku 1889. Základními tématy těchto čtvrtí byla pravoúhlá, racionální síť ulic, veřejné parky a náměstí a veřejné budovy. Ač se Lenuci inspiroval ve Vídni i Paříži, jeho pojetí zeleného pásu se zásadně liší. Vznikl systém 7 parků/náměstí ve tvaru podkovy (viz obrázek 8), který se měl stát novým centrem města a zároveň měl oddělovat rezidenční čtvrti od průmyslové zóny. Nová náměstí a parky, včetně botanické zahrady, tvoří systém, který na rozdíl od Vídeňské Ringstrasse neobklopuje

Obr. 6 - plán Vídně před odstraněním barokního opevnění. Převzato z Grimm a Benedicti (1810)

Obr. 7 - prostory vzniklé na místě Vídeňského barokního opevnění (2 - veřejná budova, 3 - veřejný prostor, 4 - veřejné využití, 5 - převážně veřejné využití) Převzato z Šcitaroci a Šmit (2008, s. 468)

hlavní bulvár. Žádný bulvár tu nevzniká. Silnice vedou po stranách veřejných prostranství. Naopak nové veřejné budovy, alespoň ty zvláště reprezentativní, leží přímo v zeleném pásu a využívají zelený pás jako pohledovou osu. Na rozdíl od Paříže a Vídně zde nešlo tolik o budovy a monumenty, ani jich zde tolik není, jako o vytvoření prostor pro pobyt a venkovní hry (Šcitaroci a Šcitaroci, 1996, s. 3349-3362).

03.1.4 ALTERNATIVA K PŘESTAVBĚ MĚST

V souvislosti s prudkou urbanizací 19. století a zhoršením hygienických podmínek města přichází na jeho konci nové řešení. Místo přestavby přelidněných měst k nim vytvořit alternativu. No-

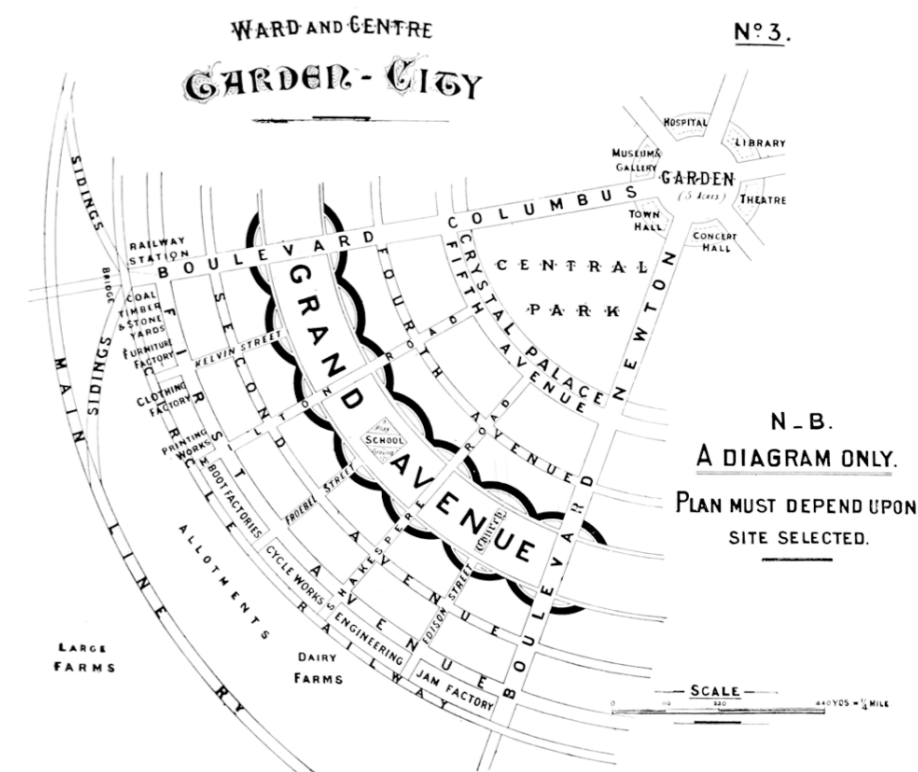

Obr. 8 - Lenuciho Zelená podkova. Upraveno z Seznam.cz (2022)

vinář Ebenezer Howard v roce 1898 vydal knihu Garden Cities of Tomorrow. V ní popisuje, že lidé nechtějí žít v přelidněných městech, ale venkov zase nenabízí kulturně-sociální možnosti města (Hügel, 2017, s. 1-2). Navrhuje stavbu nových, menších měst na periferii těch starých, se kterými budou spojena železnicí. Tato města by měla spojovat ekologické výhody venkova s možností kulturně-sociálního vyžití města. Navrhuje jejich prostorové uspořádání (viz obrázek 9) se zeleným náměstím, na kterém jsou veřejné budovy nabízející kulturní život. Z náměstí vedou na okraj bulváry, rozdělující město na částečně samostatné části. V určité vzdálenosti od centra se nachází zelený pruh určený pro rekreaci, sport i zemědělství. Tento pruh chrání centrální část města před vlivy průmyslu a dopravy, umístěnými na okraji. Takovýto koncept rekreačního zeleného pásu v obkružujícího centrum se rozšířil po mnoha evropských městech (Gatarić, 2019, s. 34, 36)

Pásy zeleně ale mohou vznikat i ve velkých městech samovolně – postupným vývojem měst bez plánovitého založení. Bütüner (2008, s. 423-431) popisuje fenomén ‚trásňových pásů‘ na případě Istanbulu. Jde o území lemující okraj města – rozhraní mimoměstské krajiny a zástavby. Toto území nebývá stabilní a je postupně pohlcováno městem. Tyto ‚trásňové pásy‘ se vyskytují i například na rozmezí staré části Istanbulu, která je obehna-

ná hradbami té novější. Conzen (1960, s. 56, 58) tvrdí, že trásňové pásy uvnitř města se vyskytují mezi těmi částmi města, jejichž růst v nějakém období stagnoval, a navazujícími částmi, které byly následně rychle zastavěny. V Istanbulu si tento vnitřní pruh zachovává zvláštní charakter s vyšším zastoupením zeleně v porovnání s okolním městem a je zároveň místem setkávání. Vnitřní i vnější ‚trásňový pás‘ má zásadní roli jako biokoridor a zároveň i tato neplánovaná zeřeň je střediskem sociálních interakcí, udržující historický charakter města (Bütüner, 2008, s. 423-431). Přitom jde o fenomén, který vzniká přirozeným rozvojem města, nikoliv plánovitě (Conzen 1960, s. 56,58).

Obr. 9 - Výřez zahradního města. Prevzato z Howard (1898)

03.2 FUNKCE ZELENÝCH PÁSŮ

Výše jež bylo řečeno, že hlavní důvody, proč jsou zelené pásy ve městech zakládány, jsou tyto:

1. Plní hygienické funkce. Městem proudí vzduch, má dostatek světla a vegetace vyrovnává teplotní extrémy. Také oddělují obytné části města od nežádoucích vlivů průmyslu a dopravy.

Margaritis a Kang (2016, s. 2, 18) popisují, že zeleň své bezprostřední okolí do značné míry chrání před negativními vlivy dopravy. Dále potvrdili, že plochy zeleně snižují hlučnost ve městě i ve velkém měřítku. Tento efekt plní spíše roztroušená zeleň než její větší shluky kumulované na jednom místě.

2. Jsou místem sportu a rekreace. Také poskytují prostor pro různé sociální interakce a kulturní akce.

Whyte (1980, s. 16-70) popisuje, že sociální interakce ve městě probíhají především tam, kde proudí mnoho lidí – na křižení ulic, u východu z budovy, uprostřed chodníku... Předpokladem pro vysokou míru využitosti městského venkovního prostoru je také co největší počet míst vhodných k sezení, s co možná největší variabilitou různých

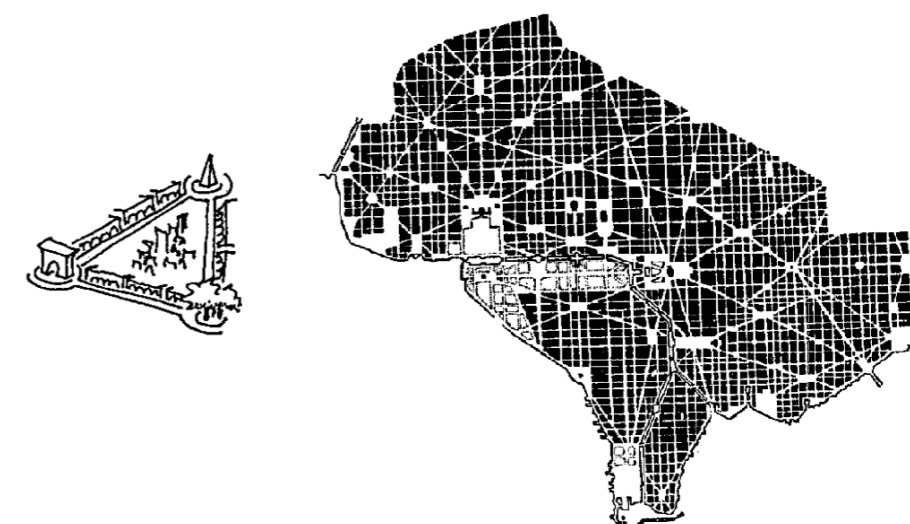
vlastností a orientace. Dále je výhodou, pokud se na daném místě nachází stromy, ale i plocha beze stromů, také skutečně mobilní mobiliář a nějaké stánky nebo obchody, zvláště ty s jídlem. Z Whyteova výzkumu také vyplývá, že lidé chtějí být tam, kde už někdo je. Co se týče prostorového uspořádání nějakého prostranství, shoduje se s ním Sitte (1901, s. 24) v tom, že je vhodné, aby lavičky, stromy nebo sochy byly po okrajích prostoru a střed aby zůstal volný pro divadlo městského ruchu.

3. Jsou estetickým prvkem i prostředkem. Mohou být krásné nebo dotvářet kompozici něčeho krásného.

Lynch (1981, s. 281, 283) se domnívá, že systém trojúhelníkovitého uspořádání města s osami směřujícími k monumentům je dobrý model města. Přesněji: jde o výborný způsob uspořádání na středním měřítku (velký park nebo městské centrum), ve větším měřítku již tak dobře nefunguje. Tento systém má vhodné dopravní vlastnosti, nabízí možnost symboliky, ale především pro je jeho uživatele čitelný a pochopitelný. Důležité jsou zde pohledové a funkční osy k monumentům. Osy (ulice nebo lineární zeleň) by měly být zvláště pečlivě architektonicky upravené. Monumenty (významné budovy, sochy, pomníky...), ke kterým osy směřují, fungují jako orientační body.

4. Propojují jednotlivé části města. Poskytují průchod pro pěší a někdy plní také roli biokoridorů.

Zelený pás může plnit funkci cesty nebo i okraje. Okraje mohou mít formu bariéry, která přerušuje jinou cestu, nebo přechodu mezi různými oblastmi, který tyto oblasti může do jisté míry definovat. Aby byl pás zeleně vnímán pěšími jako cesta, musí být kontinuální. Nesmí mít v cestě bariéry. Tam, kde není možné, aby pokračoval nepřerušene celý pás, by měl pokračovat alespoň chodník či pěšina, po které chodci kráčí (Lynch, 1960, s. 46-52).

Obr. 10 - trojúhelníkový model města a jeho aplikace na půdorysu Washingtonu. Převzato z Lynche (1981, s. 281,282)

03.3 MĚSTSKÝ PROSTOR JAKO NOSITEL KULTURNÍHO DĚDICTVÍ

Pásky zeleně ve městě primárně plní funkce uvedené výše (hygienickou, kulturně-sociální, estetickou funkci a propojují jednotlivé městské prostory). Kromě toho však hrají další roli. Roli, kterou mimoděk hrají všechny prostory, kde žijí lidé. Nesou kulturní dědictví a sdílenou paměť svých obyvatel.

Caval (2016, s. 88-92) i Atrop (2005, s. 27-32) se domnívají, že krajina ve smyslu životního prostředí je důležitým prvkem formujícím její obyvatele, a tak určujícím jejich identitu – to, čím jsou. Zároveň však obyvatelé jakéhokoliv prostředí toto prostředí zpětně ovlivňují a zanechávají v něm stopy. Tyto stopy prostředí dotváří a jsou opět připomínkou těchto obyvatel a toho, čím byli pro budoucí generace. Prostor se pak stává odkazem k této identitě (či nositelem kulturního dědictví), který je, jako upomínku, třeba chránit. Kde totiž selhává paměť či tam, kde se dynamicky promění obyvatelstvo, je to krajina a prostředí, které nesou odkaz toho, čím byli a čím jsou zdejší lidé, proč tomu tak je a čím byli formováni.

V roce 1933 byly položeny základy památkové ochrany v dnešním slova smyslu. Tehdy vznikla Athénská charta (CIAM). Tento dokument předkládá, že prostředí uchovává odkaz kulturního dědic-

tví, a tak by mělo být chráněno. Byla to Athénská charta, která položila základy památkové péče coby ochrany kulturního dědictví. Základní principy popisuje takto: „Kvalitní architektura, ať už samostatná budova nebo jejich skupina, by měla být chráněna před demolicí.“ A také: „Způsoby zachování budov by měly být takové, aby vyjadřovaly předchozí kulturu, protože to je veřejným zájmem.“

V současné době je však tato hodnota, kterou prostředí a stavby v něm nesou, ohrožena záměrnou likvidací. Dle Poláčkové (2020, s. 20, 21) se na území Česka riziko zbourání týká značné části významných budov poválečné architektury. Důvodů pro to je více: a) Stavby jsou často k okolní zástavbě poměrně veliké a mohou narušovat harmonické měřítko. b) Cena pozemků je vysoká a dále roste a tyto stavby nejenže jsou samy rozlehlé, ale také k nim patří příliš velkorysé veřejné prostranství, a místo nich by mohlo vzniknout něco lukrativnějšího. c) Budovy delší dobu nedostávaly patřičnou údržbu a jsou zchátralé. d) Část veřejnosti i politické garnitury na tyto stavby pohlíží s nelibostí jako na připomínku komunistického režimu, během kterého byly postaveny a jehož některé hodnoty ztělesňují. Batrlová (2019, s. 50, 51) dokládá útržky argumentace obhajující zbourání hotelu Praha z roku 1981 v Dejvicích, který byl odbornými komisemi doporučen k památkové ochraně. Nový majitel hotelu budovu označil za

„ztělesněný projev arogance totalitní moci, protože nevhodně velkým měřítkem narušil charakter svého okolí“. Samotná tehdejší ministryně kultury tehdy rozhodla o neudělení památkové ochrany. Nad váhou umělecké kvality architektury budovy i vybavení pro ni zvítězil argument, že stavba na symbolické rovině nepřipustně připomíná dobu nesvobody.

Nepopírá však takové rozhodnutí samotný smysl památkové ochrany jako ochrany kulturního dědictví? Není právě tímto smyslem zajistit, aby nebylo zapomenuto? A konkrétně: je-li skutečně budova ztělesněním arogance totalitní moci, neměla by zůstat stát jako varování před touto totalitní mocí, nebo aby zkrátka ukazovala předchozí kulturu? Argumentace tím, že budova z poválečného období je ztělesněním nesvobody, a tak by měla být zbourána, se však zdá být zástupná, protože je slohově podmíněná. Dle Poláčkové (2020, s. 23) se s takovým odporem setkávají výrazně méně stavby v sociálně realistickém slohu, než ty pozdější – brutalistické. To je podivné, vždyť právě sociální realismus je slohem, v kterém architekti tvořit museli. Totalitní režim tento sloh nařídil a ten je tak nejčistší formou nesvobody v architektuře. Vlivem této nesvobody a formální zkostnatělosti ve slohu obsažených stavby v tomto slohu navíc dosahovaly menších uměleckých kvalit, než stavby pozdější (Horák, Šeda, 2018 s. 110). Pro-

blém nesvobody a totalitní moci tedy platí jen pro některé budovy, postavené za komunistického režimu u nás. A to, které budovy jsou takto zatíženy, je možná dáno užitím určitých populárních forem, či snad určitou líbivostí.

Při návrhu v území, obsahujícím památky z této doby, by na jejich hodnotu měl být brán zvláštní zřetel pro jejich všeobecné ohrožení. A obecněji: prostory by měly být navrhovány tak, aby ctily hodnoty předchozích návrhů z jakékoliv doby na daném místě. Je třeba hodnoty identifikovat, zachovat a rozvinout.

03.4 VZNIK A KONCEPCE ENGELOVA ZELENÉHO PÁSU

Dejvice i Bubeneč byly dlouhou dobu vesnicemi mimo hranice města Prahy. Zdejší obyvatelé se věnovali zemědělství, neboť půda tu byla úrodná. Venkovský charakter z Bubeneče dělal také oblíbené místo k rekreaci Pražanů. Poté co byl Bubeneč v 19. století postupně spojen s Prahou postupně železnicí a tramvajovou linkou, začíná se zde rozvíjet průmysl a obec se rychle rozrůstá. (Tryml, 2004, 48, 51). Vznikají zde bloky činžovních domů i zástavba rodinných domů, ale pás kolem Dejvického potoka zůstává nezastavěn, snad jako místo k rekreaci, či protože podmáčená půda nebyla k stavbě vhodná. Tak by vyhrazen prostor pro bubenečskou část budoucího Engelova pásu. Při

něm vzniká v roce 1888 hřbitov a chudobinec na místě ovocného sadu a na druhé straně potoka sanatorium – tyto instituce si zachovaly svou funkci a z velké části i podobu dodnes. Dejvice však stále zůstávají krajinou polí a roztroušených usedlostí. První světová válka růst pozastaví, a když skončí, politická situace se velmi změní. Vzniklo samostatné Československo a Praha má být jeho hlavním městem. Má vzniknout nová budova parlamentu. V roce 1922 začíná Antonín Engel plánovat podobu Dejvic a Bubeneče v rámci návrhu širokého okolí této budovy (Broncová, 2004, s. 49, 150, 175).

V Bubeneči jde o dokončení čtvrti, ale Dejvice vznikají ‚na zelené louce‘. Vzniká plán radiálně uspořádaného města s centrem na Vítězném náměstí, v jehož středu má stát vysoký obelisk. K tomu směřují osy osmi bulvárů členící město, které má bohaté zastoupením zeleně, sportovišť i veřejných budov. Nová část měst silně připomíná schémata zahradního města centrální zelení i okružním bulvárem. Ten se táhne podél Dejvického potoka, v Bubenečské části přirozenou křivkou a v Dejvicích, kde to bylo možné, je zelený pás ostře zalamován, tak aby osa jednotlivých úseků směřovala na kopuli nebo fasádu významné stavby. Pás zeleně na jedné straně má navazovat na Stromovku a na druhé straně pokračuje podobným pásem skrze Ořechovku (Sojková a kol, 2020, s. 148-150), to je patrné také z obrázku 11.

Kromě inspirace konceptem zahradního města je zde také patrné okouzlení Paříží. Široké zelené bulváry směřující k monumentům, rozlehlé okružní náměstí jako nové centrum i navržené budovy v neoklasicistním slohu, byť o půl století později. Inspiraci Paříží Engel sám přiznává. Obdivuje se tamějším velkolepým náměstím, na kterých ho okouzila monumentalita, pravidelnost a nadlidské měřítko. Nejlepšími náměstími je podle něj náměstí Sv. Petra v Římě, Place des Vosges v Paříži nebo Piazza Campidoglio. Náměstí je pro něj kompoziční prostředek, jak dát vyniknout budovám. Antonín Engel se vymezuje vůči středověkému městu jako něčemu „těsnému a nepravidelnému“ i vůči funkcionalistickému trendu své doby jako vůči „ideové anarchii a formálnímu nihilismu, kde chybí nadracionální – metafyzická složka“ (Engel, 1939).

V roce 1927 tak začíná vznikat velkorysá a velmi formální čtvrť. Bulváry brzy zaplní auta a Dejvický potok je v 40. a 50. letech zatrubněn a vzniká Engelův zelený pás (Tryml, 2004, s. 69). Engelův zelený pás je zalamován jako Vídeňská Ringstrasse, ale tam podobnost končí, kompozice tohoto uspořádání je využita odlišně. Od Ringstrasse se také liší tím, že zezeň zde je mezi silnicemi, jak tomu je v Záhřebu, nikoliv po jejích stranách. Oproti Záhřebu do zeleného pásu nejsou včleněny žádné budovy, v pražském protějšku jsou také některé části

Obr. 11 - Regulační plán Prahy z roku 1930. 1 : 5 000. Převzato z Stavební úřad hlavního města Prahy (1930)

výrazně užší.

Engelův zelený pás je dnes odkazem na postupný růst Bubenče i velkorysou výstavbu vítězných Dejvic. Pás má potenciál být biokoridorem i místem setkávání. Tvořit příjemné podmínky pro odpočinek i hru v kontextu velkolepých průhledů. Může být prvkem propojujícím odlišné části města a důležitým orientačním prvkem. To jsou však pouze možnosti dané urbanistickým návrhem, jejich naplnění závisí na následném krajinářsko-architektonickém ztvárnění v lidském měřítku.

04

*ZHODNOCENÍ
PODKLADOVÝCH
ÚDAJŮ – ANALÝZY*

Obr. 12 - mapa řešeného území 1 : 4000

Obr. 13 - kompoziční osa Flemingova náměstí

Obr. 14 - ulice Nikoly Tesly s ÚOCHB v pozadí

Obr. 15 - náměstí Interbrigády, na pravé straně je pomník a za ním třída Jugoslávských partyzánů, je zde vidět nedostatečné propojení s touto tepnou

Obr. 16 - náměstí Interbrigády, absence průhledu, podklad pro 1. vizualizaci

Obr. 17 - ústí ulice ze severu do nám. Interbrigády, příjemný pohled do zeleně

Obr. 18 - pohled na nám. Interbrigády od Jugoslávských partyzánů, podklad pro 2. vizualizaci

Obr. 19 - nám. Interbrigády při Terronské ulici, bariérové propojení

Obr. 20 - v parku Generála Lázaro Cárdenase roste mnoho vzrostlých stromů

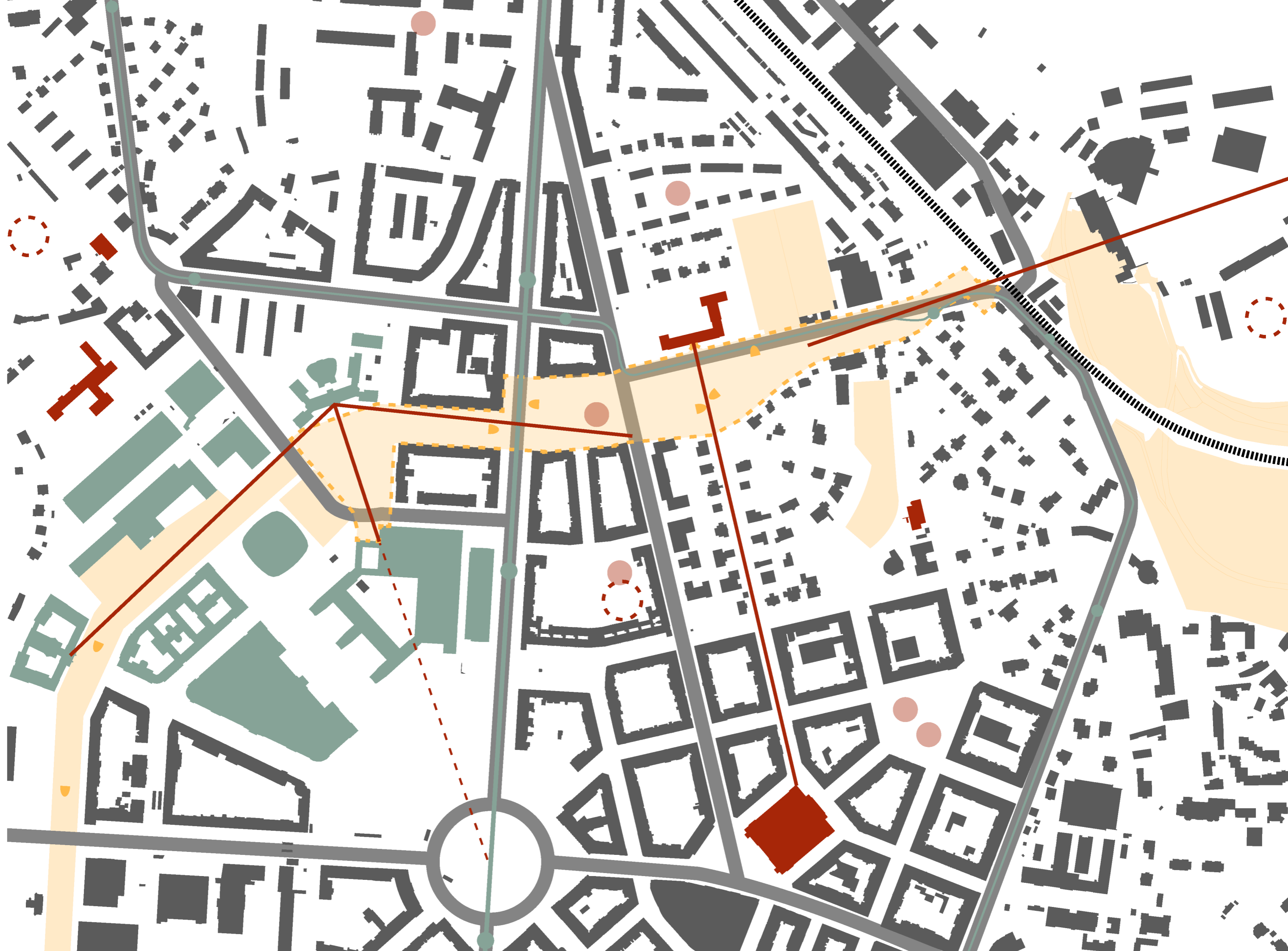
Obr. 21 - výhled z parku na Tróju; výhledu chybí vhodné rámování

Obr. 22 - vozovkami roztržštěná spodní část pásu

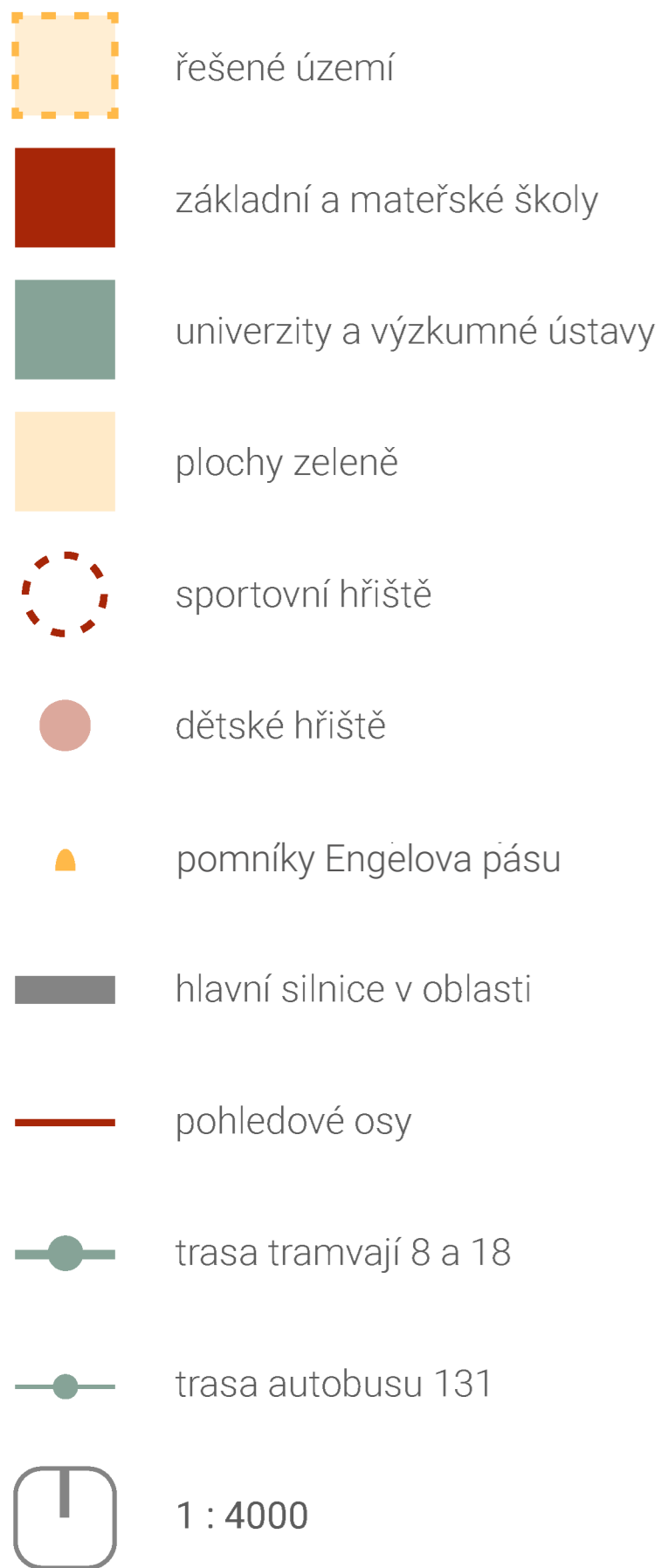

Obr. 23 - složité křížení na východním cípu území bez dobré pěší návaznosti

LEGENDA

Obrázek 24 - schéma širších vztahů

DĚTSKÁ HŘIŠTĚ A SPORTOVIŠTĚ

Maier (2016, s. 12, 49) uvádí jako standard dostupnosti dětského hřiště od obytného domu 200 m pro děti předškolního věku a 500 m pro mladší školní děti. Dostupnost sportoviště by pak měla být 1000 m.

Dle analýzy Benešové Kubátové (2019a, s. 6) je tato oblast v porovnání s jinými částmi Prahy dětskými hřišti poměrně dobře zásobena. Ve vzdálenosti do 600 m od hřiště zde žije 80 % - 100 % obyvatel. Ve vzdálenosti do 200 m od hřiště, která má být podle Maiera standardem, ale bydlí pouze 20 % - 40 %.

Řešené území nabízí možnost tato čísla zlepšit umístěním hřiště především v západní části. Je zde velká hustota bytových jednotek, v blízkosti jsou dvě školy, ale přesto v této oblasti žádná hřiště nejsou.

V oblasti sportovišť je situace obdobná. Tato část města patří v rámci Prahy k těm lépe zásobeným. V dochozí vzdálenosti 1000 m žije 80 % - 100 % obyvatel a ve vzdálenosti do 500 m 40 % - 60 % (Benešová Kubátová, 2019b, s. 6,7)

POMNÍKY

V řešeném území se v současnosti nachází pět různých pomníku. V Engellově zeleném pásu v Dejvicích stojí další dva. Pomníky jsou věnované (ve směru od východu) Simónu Bolívarovi, Benitu Juárezovi, Bernardu O'Higinsovi, obětem invaze vojsk Varšavské smlouvy roku 1968, Nikolu Teslovi, kardinálu Josefu Beranovi a Rabíndranáthu Thákurovi.

Na místě pomníku obětem vojsk Varšavské smlouvy z roku 1968 dříve stál pomník maršála Koněva, který byl za bouřlivé veřejné diskuze a politických bojů v roce 2020 odstraněn. Situace byla ze strany Ruska natolik vypjatá, že se starosta Prahy 6 musel několik týdnů skrývat s policejním doprovodem (Horák, 2021). Sochu maršála Koněva poté nahradil pomník obětem invaze, na které se maršál Koněv podílel. Tento převážně dřevěný pomník však stále působí provizorním dojmem.

V parku Generála Lázaro Cárdenase stojí tři pomníky, připomínající vůdčí osobnosti Jižní Ameriky, což je dáno také přítomností tamějších ambasad v okolí parku. Již je domluveno několik dalších soch, včetně sochy Moai z Velikonočních ostrovů, které další jihoamerické ambasády dodají (Šestka, 2022).

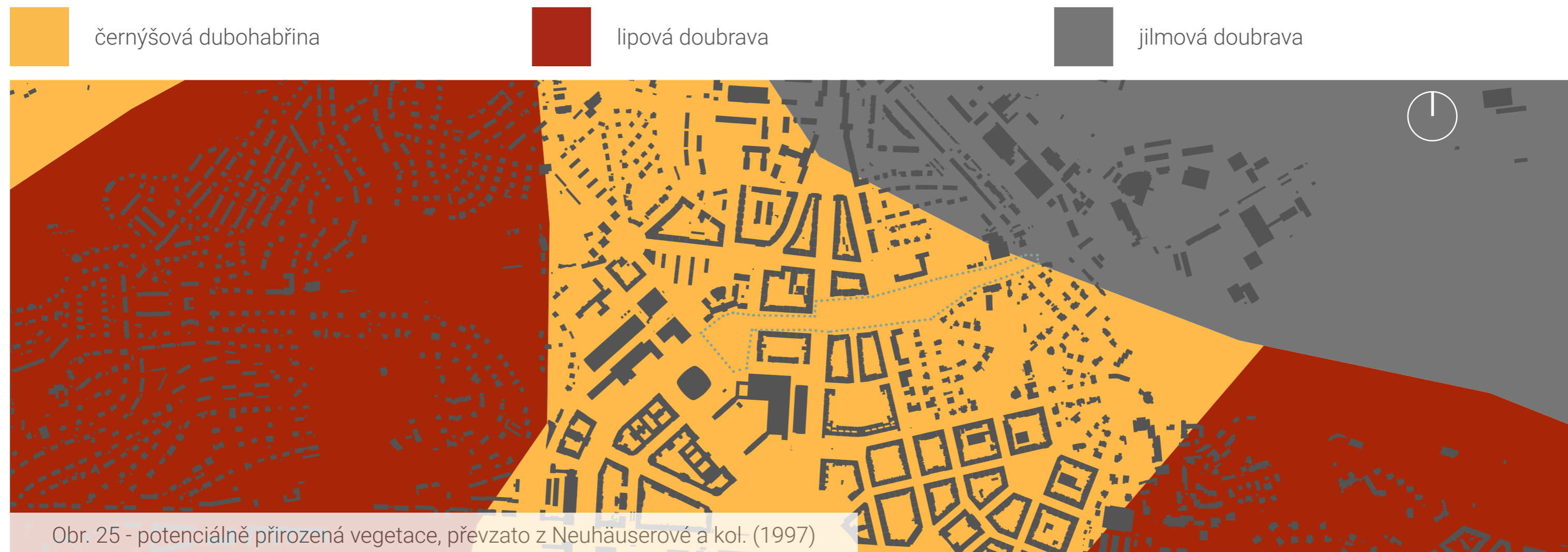
Řešené území leží jako pruh zeleně mezi blokovou zástavbou v severozápadním svahu Pražských Dejvic a Bubenče. Stoupá od 189 m n. m. na východním cípu až po 213 m n. m. na západním okraji. Řešené území patří do hercynské biogeografické podprovincie do Řipského bioregionu (Culek a kol., 2013). V rámci České republiky jde o teplou, převážně nížinnou oblast. Tomu odpovídá i zařazení z hlediska potenciálně přirozené vegetace dle Neuhäuserové a kol. (1997). Na území by se bez dalších zásahů člověka vyvinula templomilná černýšová dubohabřina. V okolí by pak vznikla také lipová doubrava a jilmová doubrava, viz Obrá-

zek 25.

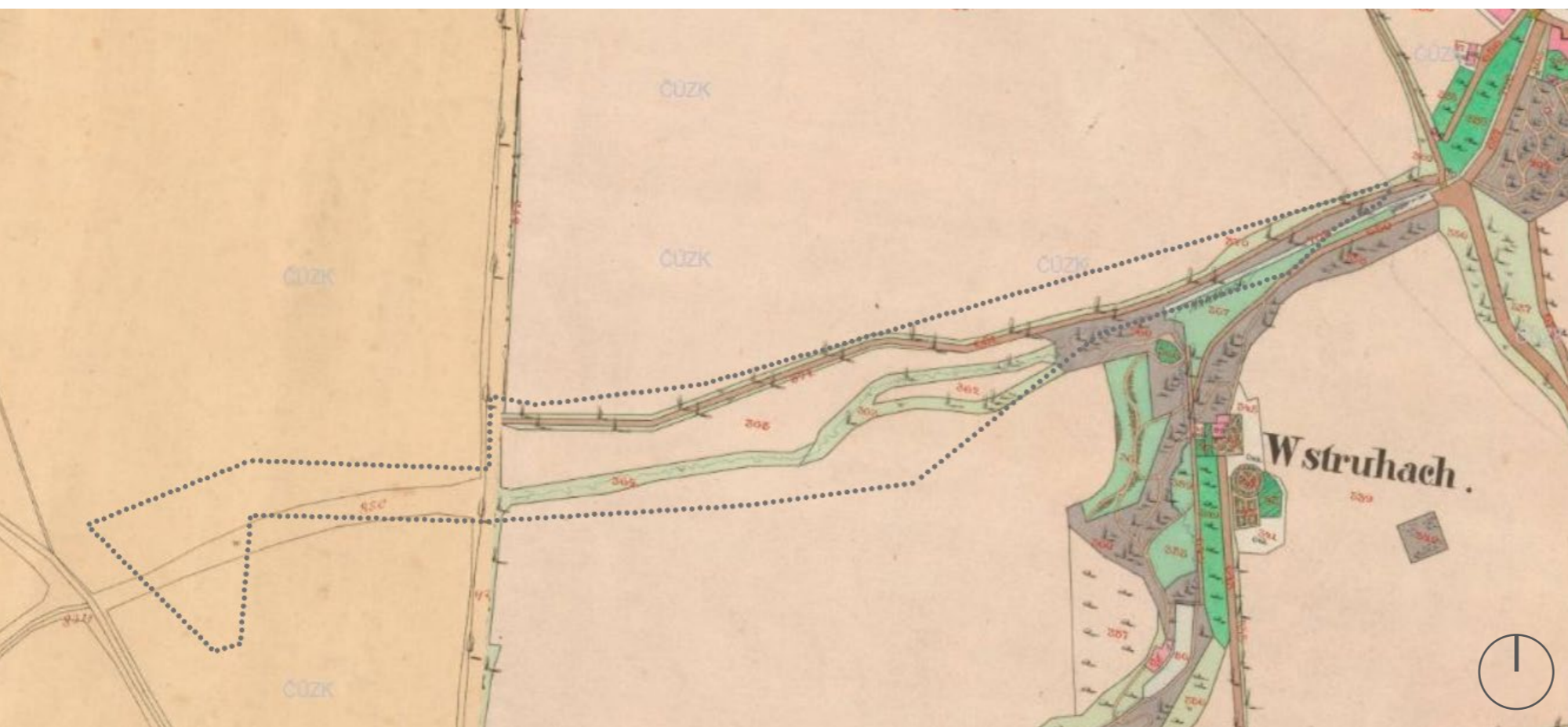
Černýšová dubohabřina náleží do hercynských dubohabřin, kde je dominantní dub zimní (*Quercus petraea*) a habr (*Carpinus betulus*), s častou příměsí lípy (*Tilia cordata*), dubu letního (*Quercus robur*) a stanovištně náročnějších listnáčů, jako je jasan (*Fraxinus excelsior*), klen (*Acer pseudoplatanus*), mléč (*Acer platanoides*). Ve vyšších nebo inverzních polohách se objevuje buk a jedle. Dobře vyvinuté keřové patro tvořené mezofilními druhy opadavých listnatých lesů nalezneme jen v prosvětlených porostech. Z keřů se zde vyskytují Cra-

taegus monogyna, *Lonicera xylosteum*, *Corylus avellana* nebo *Cornus sanguinea* či *Cornus mas* (Chytrý a kol. 2010, s. 279 - 281).

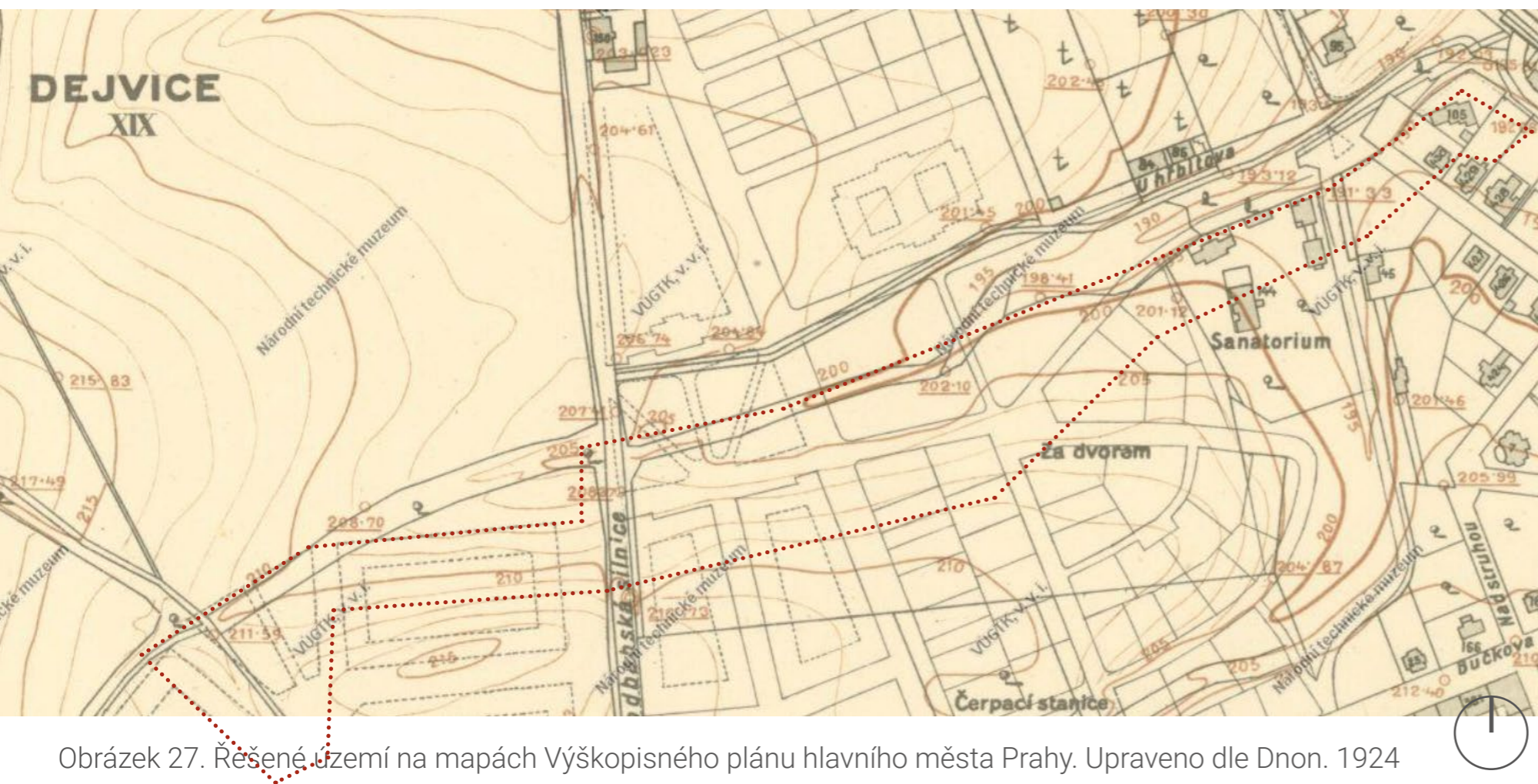
Dle AOPK (2021) na lokalitě ani v její bezprostřední blízkosti není žádné zvláště chráněné území ani jeho ochranná zóna. Nejbližší zvláště chráněné území je přírodní památka Královská obora, jejíž ochranné pásmo končí na druhé straně železniční tratě u východního cípu území. Celé území je součástí Celoměstského systému zeleně Prahy a tedy lokalitou ÚSES na lokální úrovni (IPR, 2021).

Obr. 25 - potenciálně přirozená vegetace, převzato z Neuhäuserové a kol. (1997)

Obrázek 26. Řešené území na mapách Stabilního katastru. Upraveno z Anon. 1842

Obrázek 27. Řešené území na mapách Výškopisného plánu hlavního města Prahy. Upraveno dle Dnon. 1924

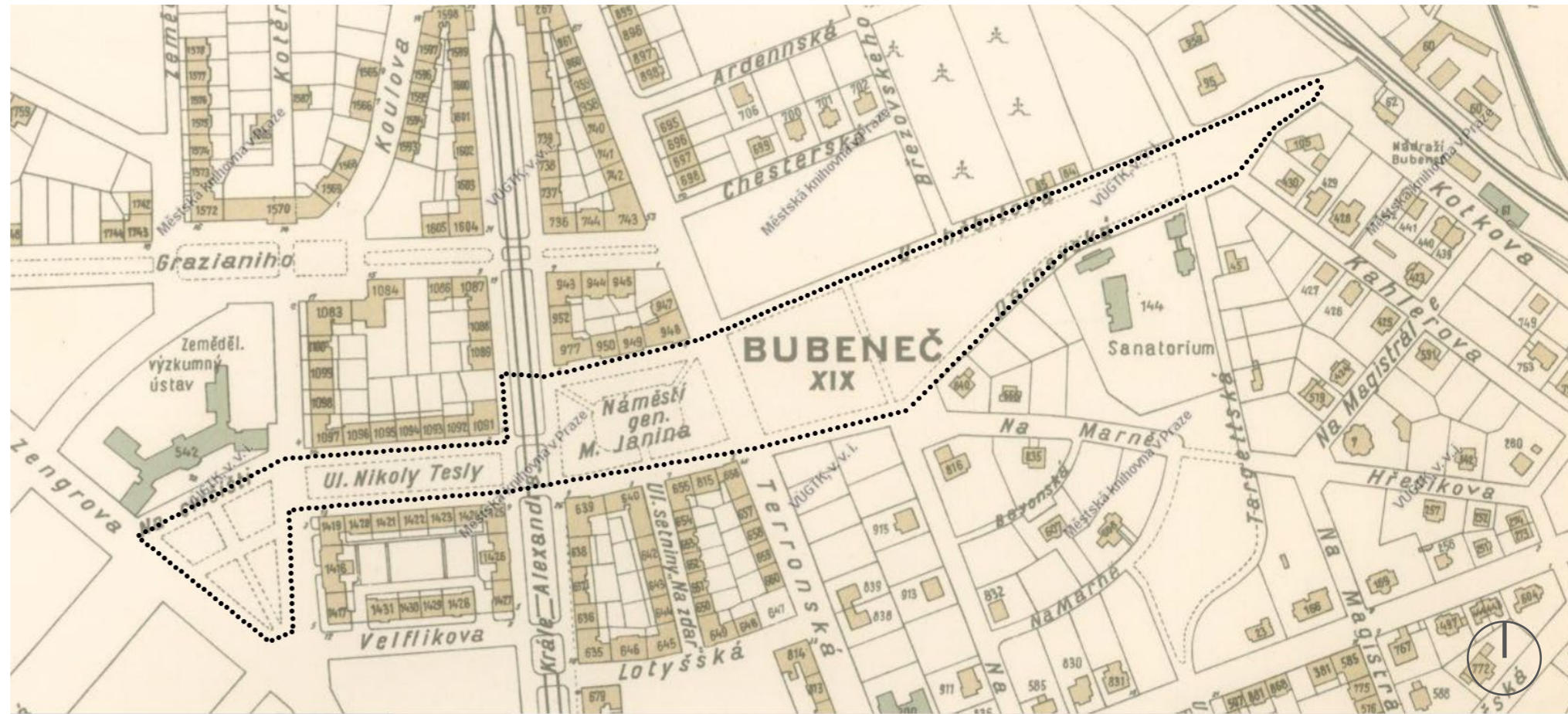
Dle NPÚ (2021) se řešené území nepřekrývá s žádným územím chráněným jako archeologické naleziště. V území nejsou rovněž žádné objekty památkově chráněné (NPÚ, 2015). Celé území ovšem patří do památkové zóny Dejvice, Bubeneč, horní Holešovice a spadá do ochranného pásma památkové rezervace v hlavním městě Praze.

Mapy Stabilního katastru (Anon.) na obrázku 26 dokládají, že v roce 1842 leželo řešené území mimo zastavěnou část Prahy. Lokalita je obklopena poli, jen dnešní park Williho Brandta již tehdy existoval jako anglický park. Existovali také cesty přibližně v místech kudy dnes vedou ulice Antonína Čermáka a Jugoslávských Partyzánů. Obě tyto cesty byly lemovány alejemi. V této době podélně skrz celé území protékal potok a podél něj vedl pás zeleně využívaný jako pastvina.

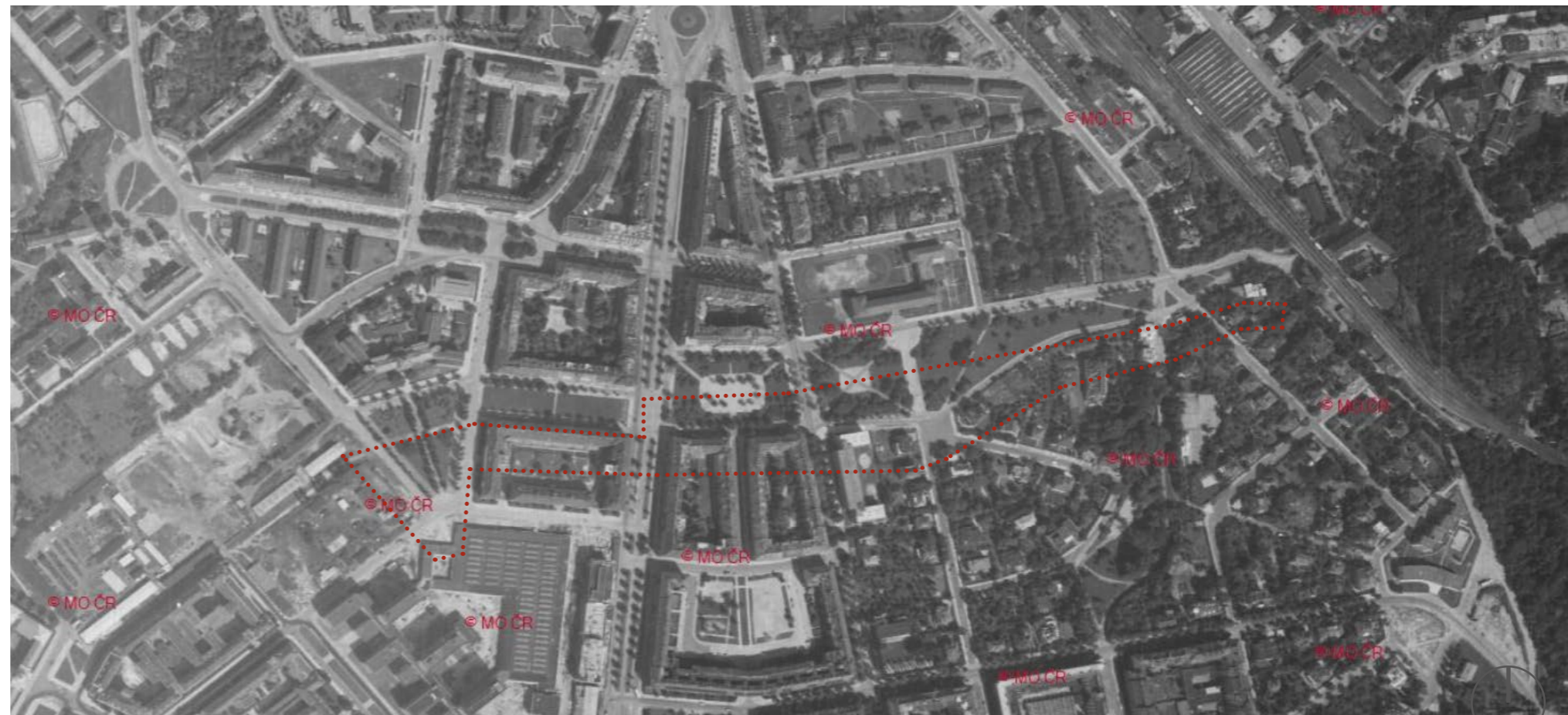
Dle Výškopisného plánu hl. m. Prahy (Anon., 1924) na obrázku 27, území prošlo jistým vývojem. V Bubenči již jsou navrženy komunikace způsobem odpovídajícím přibližně současnému stavu. Poblíž parku Williho Brandta vzniklo sanatorium, vznikl hřbitov sousedící s řešeným územím a při východní části území se začala rozšiřovat vilová zástavba. V současném řešeném území podél potoka ležel pás veřejné zeleně. Dejvická část je ale stále využívána jako v 19. století, a postupně jsou rozparcelovány.

Jejich proměnu dokládá Orientační plán hl. m. Prahy z roku 1938 (Obrázek 28). Zobrazuje bloky domů podél ulice Nikola Tesly a v čele Flemingova náměstí výzkumný ústav (ÚOCHB), tehdy tam však sídlil Zemědělský výzkumný ústav. Flemingovo náměstí, stejně jako ulice Nikola Tesly, již v té době bylo rozděleno zelenými plochami. I náměstí Interbrigády bylo ohraničené bloky a osázené, ale jeho půdorys se od současného mírně lišil. Výrazně se však změnil od předchozího návrhu. Na těchto mapách už není zakreslen potok protékající územím.

Postupnou dostavbu okolní zástavby dokumentují černobílé ortofotomapy z let 1966 a 1989 (VGHMÚř Dobruška). Do roku 1966 byla postavena škola u parku Generála Lazára Cárdenase, který tou dobou disponoval již poměrně vzrostlou jeho cestní sítí víceméně odpovídala současnosti. V té době byly také postaveny budovy ČVUT, které přerušují kompoziční osu Flemingova náměstí a popírají tak jeho koncepci, v níž osa symetrie směřuje ku středu Vítězného náměstí. V roce 1989 již byla zástavba sousedící s řešeným územím dokončena. Na náměstí Interbrigády stál pomník maršála Koněva, ale pomník Nikola Tesly naproti vojevůdci zřejmě vznikl až později. Je patrné, že od původní parcelace nebylo území řešeno do větší podrobnosti. Zelený pás byl doposud řešený urbanisty, pozornosti krajinářských úprav se mu nedostalo.

Obrázek 28. Řešené území na Orientačním plánu hlavního města Prahy s okolím. Upraveno z Anon. 1938

Obrázek 29. Ortofoto 1966, Upraveno dle VGHMÚř Dobruška 1966

dlouhý pás zeleně propojující různé části města - především parky

silná kompozice ve vztahu k ÚOCHB

funkční diverzita okolní zástavby

kvalitní vzrostlá vegetace

pás zeleně je relativně úzký

kontinuita je přerušena ulicemi Jugoslávských partyzánů a Terronská a železnicí

zelené plochy jsou často roztříštěny

náměstí Interbrigády je odříznuté, a proto málo plní funkce centra oblasti

území je velmi bariérové

mezi parkem a domy je vždy vozovka

S W
O T

potenciál uživatelů přilehlých institucí (ZŠ, MŠ, nemocnice, azylový dům)

ulice Jugoslávských partyzánů je chodci hojně využívána

odkaz na historii území

zajímavé téma odstraněného pomníku maršála Koněva

potenciál plánovaných pomníků

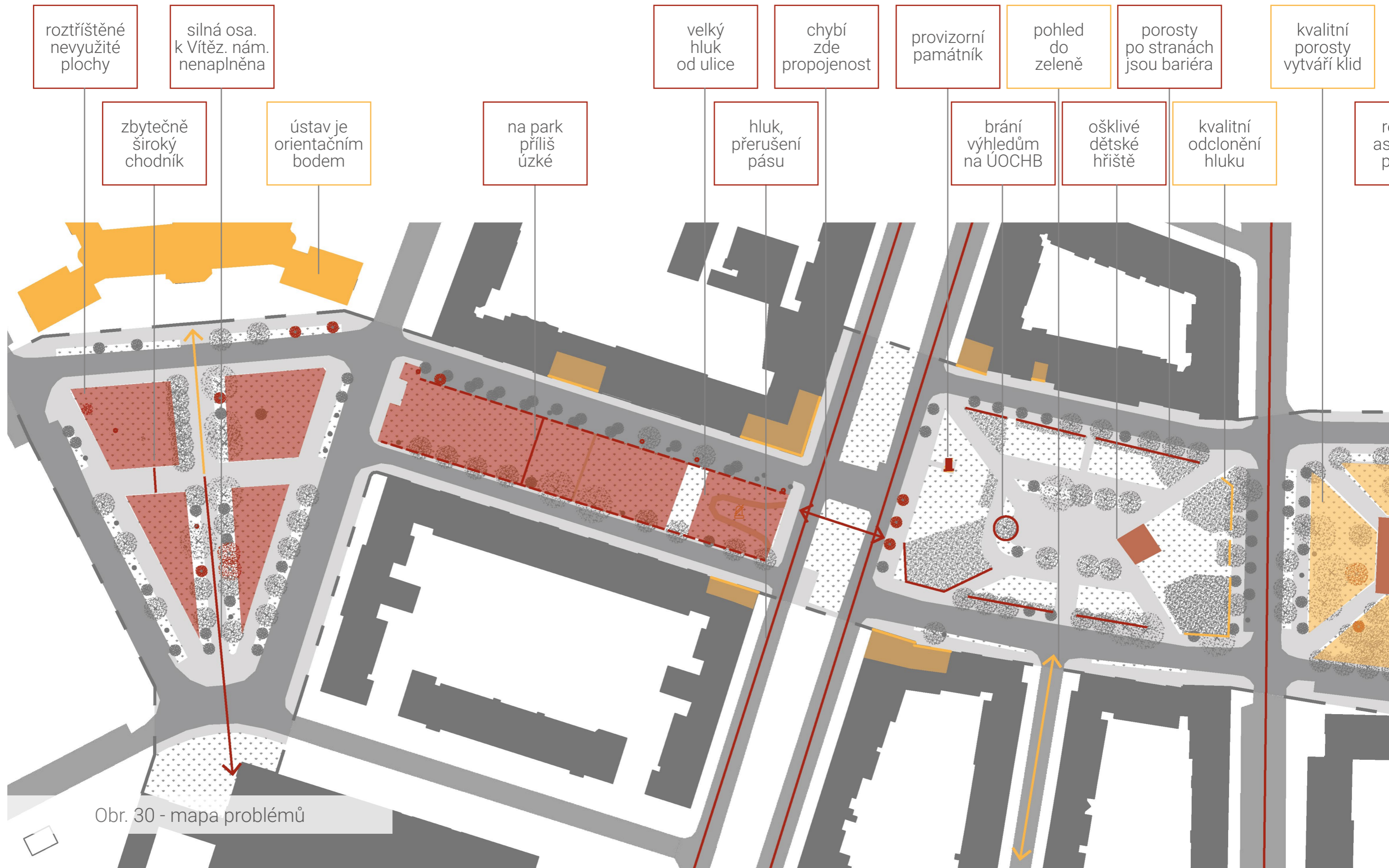
nezastavěný prostor je z velké části zabrán dopravou v klidu i v pohybu

vegetace je ničena psy

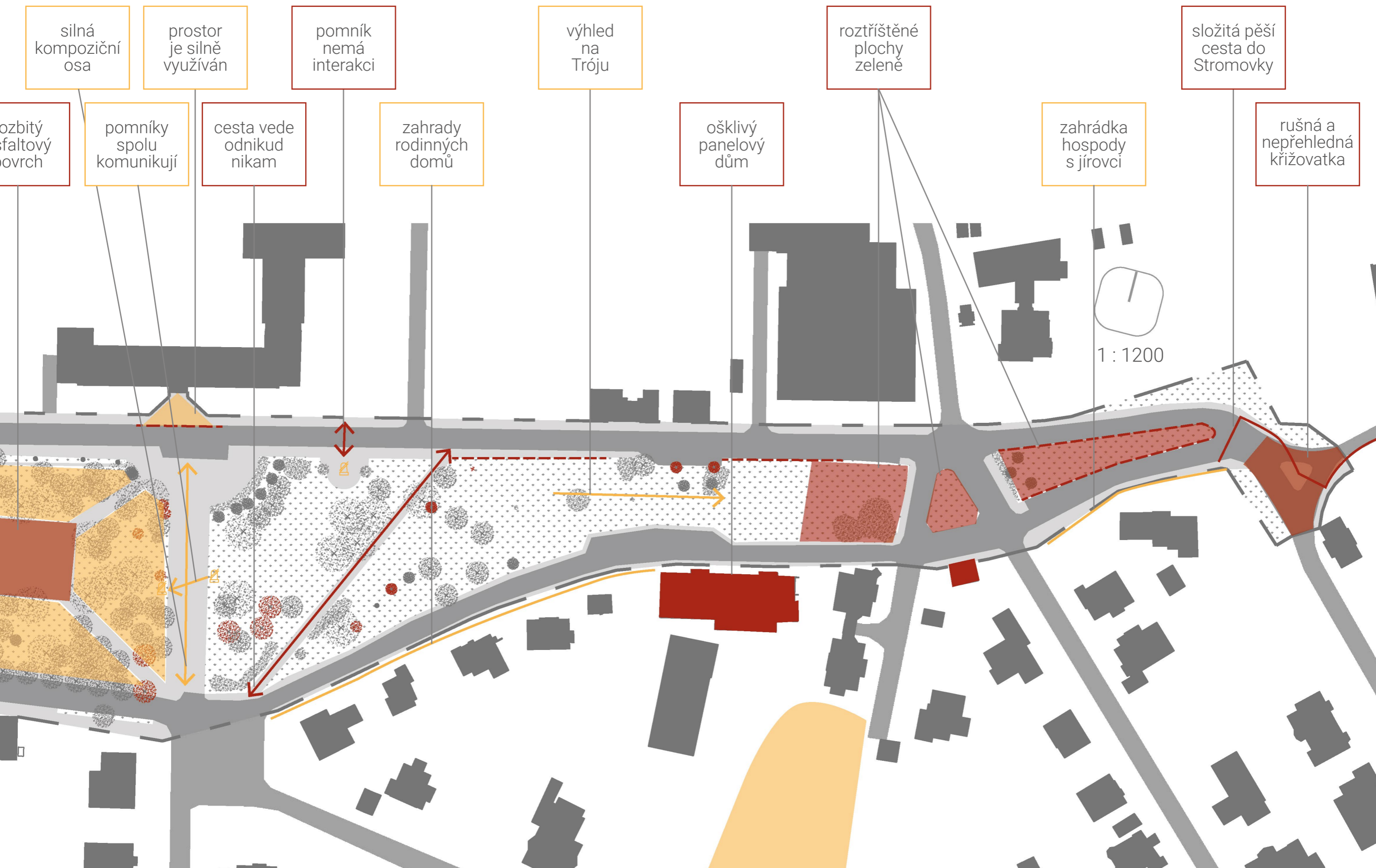
keřové porosty bývají znečištěny odpadky

na nepřehledných částech se shromažďují „strašidelní lidé“

pozitivní prvky
  negativní prvky
  funkční parter
  zábradlí proti autům, spolu s auty vytváří bariéru

Obr. 30 - mapa problémů

Obr. 31 - dendrologický potenciál ze září 2021

ACa - *Acer campestre*
 API - *Acer platanoides*
 APs - *Acer pseudoplatanus*
 APsC - *Acer pseudoplatanus* kultivar červenolistý
 APsF - *Acer pseudoplatanus* kultivar s žíhanými listy
 ASa - *Acer saccharinum*
 AeC - *Aesculus carnea*
 AeH - *Aesculus hippocastanum*
 BPe - *Betula pendula*
 CBe - *Carpinus betulus*
 CaB - *Catalpa bignonioides*
 CarA - *Caragana arborescens*
 CoC - *Cotinus coggygria*
 FSy - *Fagus sylvatica*
 GiB - *Ginkgo biloba*
 QuR - *Quercus robur*
 QuRF - *Quercus robur* 'Fastigiata'
 LaA - *Laburnum anagyroides*

PCe - *Prunus cerasifera*
 PMa - *Prunus mahaleb*
 PPa - *Prunus padus*
 Phy - *Phyladelphus sp.*
 PoN - *Populus nigra*
 PoNI - *Populus nigra* 'Italica'
 PoT - *Populus tremula*
 RPs - *Robinia pseudoacacia*
 SNi - *Sambucus nigra*
 SaAT - *Salix alba* 'Tristis'
 SoJ - *Sophora japonica*
 SyC - *Syringa chynensis*
 SyV - *Syringa vulgaris*
 TCo - *Tilia cordata*
 TPI - *Tilia platyphyllos*
 TTo - *Tilia tomentosa*
 TaB - *Taxus baccata*

P1 - *Berberis thunbergii* 80%, nálety 20%
 P2 - *Lonicera sp.* 40%, *Syringa vulgaris* 40%, nálety 20%
 P3 - *Ribes alpinum* 50%, *Ligustrum vulgare* 15%, *Phyladelphus sp.* 15%, nálety 20%
 P4 - *Ribes alpinum* 30%, *Mahonia aquifolia* 15%, *Lonicera sp.* 15%, *Sambucus nigra* 10%, *Prunus laurocerasus* 10%, nálety 20%
 P5 - *Syringa vulgaris* 40%, *Ligustrum vulgare* 20%, *Spirea vanhouttei* 10%, *Caragana arborescens* 10%, nálety 20%
 P6 - *Berberis candidula* 30%, *Prunus mahaleb* 20%, *Sambucus nigra* 20%, nálety 30%
 P7 - *Robinia pseudoacacia* 40%, *Lonicera sp.* 20%, *Syringa vulgaris* 20%, *Philadelphus sp.*, nálety 10%
 P8 - *Philadelphus sp.* 40%, *Syringa vulgaris* 20%, *Viburnum lantana* 20%, *Corylus avelana* (červenolistá) 10%, nálety 10%
 P9 - *Cotoneaster niger* 100%
 P11 - *Ligustrum vulgare* 50%, *Berberis thunbergii* 20%, nálety 30%
 P12 - *Prunus cerasifera* 100%
 P13 - *Prunus cerasifera* 100%
 P14 - *Prunus cerasifera* 50%, *Syringa vulgaris* 50%
 P15 - *Sambucus nigra* 40%, *Forsythia intermedia* 30%, *Forsythia suspensa* 30%
 P16 - *Lonicera tatarica* 40%, *Phyladelphus sp.* 30%, *Sambucus nigra* 20%, nálety 10%
 P17 - *Corylus avelana* (červenolistá) 70%, *Sambucus nigra* 30%
 P18 - *Syringa vulgaris* 50%, *Prunus mahaleb* 30%, *Lonicera tatarica* 20%
 P19 - *Carpinus betulus* 100%
 P20 - *Ligustrum vulgare* 100%
 P21 - *Ligustrum vulgare* 100%

05 VLASTNÍ PROJEKT

05.1 KONCEPT

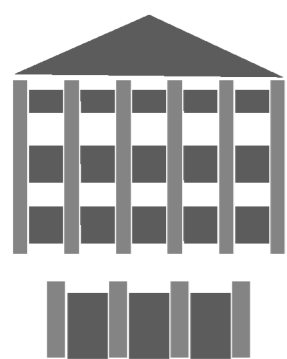
PŘÍČNÁ

PODÉLNÉ PROPOJENÍ

DIVERZITA

FUNKCÍ

---

přímka a trojúhelník.
přehlednost a symetrie.
ctít Engelovy principy

průběžná cesta

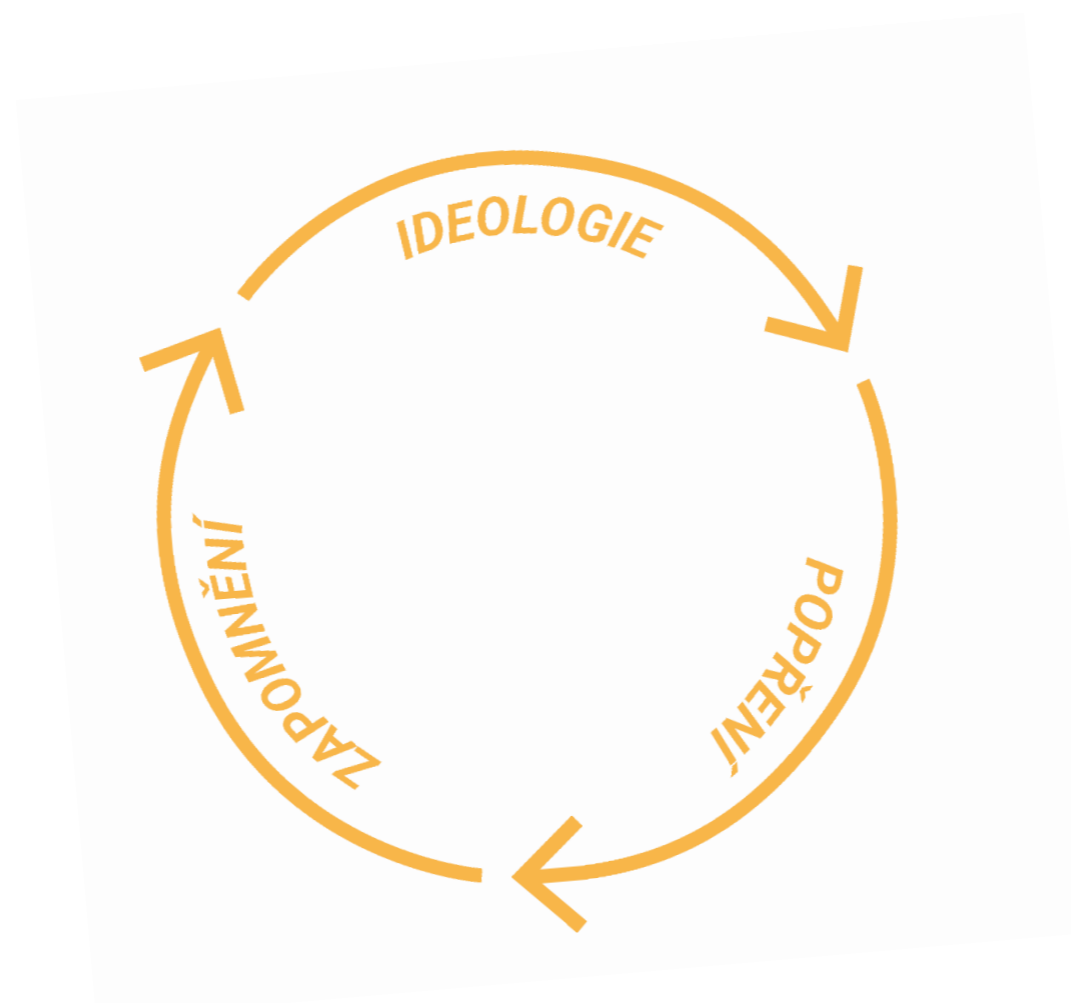
pro pěší prochází celým
územím a dále navazuje
na Engelův zelený pás

průběžná cesta

je stále ve stejné úrovni.
to vozovka se musí
zvednout do její úrovně

Na náměstí Interbrigády leží bod, kde se protíná několik kompozičních os. Náměstí Interbrigády je také místem, kde se na symbolické rovině kříží různé pohledy a světonázory, reprezentované zde umístovanými pomníky. Během komunistického režimu zde byl umístěn pomník maršála Koněva – „osvoboditele Prahy“, jak předkládala tehdejší ideologie. Byl zde zřejmý záměr ovlivnit smýšlení občanů Prahy a legitimizovat působení vojsk Varšavské smlouvy na našem území.

Později, v současné demokratické éře, byl pomník odstraněn jako symbol nepřátelské ideologie a nesvobody. Na jeho místě byl umístěn nový pomník, vysvětlující Koněvovu osobu i to, co měla symbolizovat viděno současným prismalem. Současný pomník ovšem zřejmě není trvalou náhradou předchozí sochy a její indoktrinace, ale pouze dočasnou. Za nějakou dobu použité materiály doslouží, pomník zmizí a „místo paměti“ bude vyprázdněno, nic zde nebude připomínat vpád vojsk ani z jednoho, ani z jiného úhlu pohledu.

Bez vědomí vlastní minulosti ale hrozí její opakování. Aby nedošlo k tomuto vytěsnění vzpomínky a ta mohla dále přinášet poučení, návrh počítá se vztyčením nového trvalého pomníku. Příběh místa vybízí, aby tento monument připomínal koloběh -IDEOLOGIE-POPŘENÍ-ZAPOMNĚNÍ-. Aby připomínal naši snahu zapomenout na nepříjemné. Aby připomínal, že přes zapomnění vede cesta zpět k ideologii, a kruh se tak opakuje. Tento koloběh může být reprezentován otáčením pomníku ve větru.

05.2

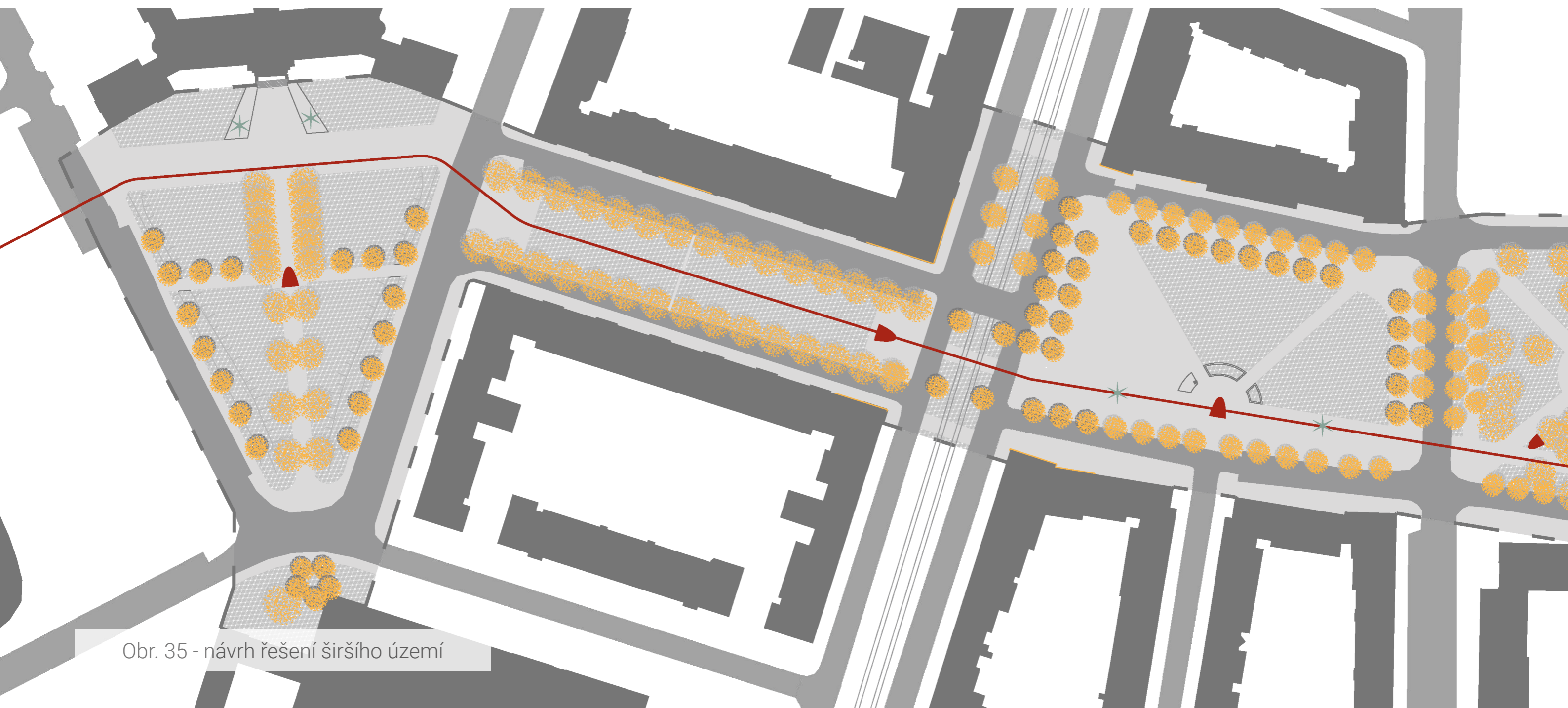
NÁVRH

Návrh se zabývá širším územím Engelova zeleného pásu, na úrovni studie však jenom náměstím Interbrigády coby centrálním bodem jak návrhu, tak oblasti samotné. Návrh širší oblasti se řídí pravidly uvedenými v části Koncept.

Konkrétní návrh počítá se zneprůjezdněním vozovky na Flemingově náměstí před ÚOCHB, což

umožní tento prostor vyčistit a tak podtrhnout význam budovy i její funkci orientačního prvku. Do osy náměstí navrhuji vložit sochu/pomník. Osa pak pokračuje a končí u pětice červenolistých stromů. Terén na okrajích parkové části náměstí navrhuji zvednout, čímž vznikne intimní a bezpečný prostor, kam je možné umístit dětské hřiště. V ulici Nikoly Tesly navrhuji vydláždění obou jejích konců z důvo-

du návaznosti na okolní cesty i blízkosti funkčních parterů, které předurčují intenzivní využití ploch. V této ulici také navrhuji zkapacitnění parkování náhradou za zrušená místa v okolí. Těžištěm aktivních činností, kompozice průhledů s vodními tryskami i proudění lidí je náměstí Interbrigády. Zde by měla stát nejvýraznější socha, je tu mnoho volného prostoru pro rozmanité činnosti a maximální rych-

Obr. 35 - návrh řešení širšího území

lost na přilehlých ulicích Jugoslávských partyzánů a Terronská je snížena. Průhled z náměstí je protažen k dalšímu vodnímu prvku v parku Generála Lázaro Cárdenase. Ten leží v ose vedoucí k ZŠ a MŠ Antonína Čermáka. Na druhou stranu této osy ke škole přesouvám monumentální pomník Simóna Bolívara. Od této osy na západ může být umístěno dětské hřiště. Na východ od této osy již po-

kračuje průběžná cesta rozvolněně a je doplněna dalšími pěšinami, s nimiž vytváří parkové okruhy. Tyto cesty se setkávají v bodě umístění posledního vodního prvku, kde je nejlepší výhled na Tróju. Tento prostor nabízí vyžití návštěvníkům blízké nemocnice i azylového domu. Ve spodní části parku po zrušení dvou drobných úseků vozovek vzniká výrazně přehlednější a smysluplnější pro-

stor. To umožňuje pohodlnější užívání autobusové zastávky a vznik pobytové plochy s návazností na zahrádku restaurace. Zjednodušení dopravní situace také umožňuje vznik pěšiny navazující jednoduchým způsobem na Stromovku. Celým pásem prochází stezka i konzistentní množství vegetace, rámuující pohledy a také funguje coby biokoridor. Jistý ráz území zůstává, jakkoliv se mění naplnění.

 průběžná cesta

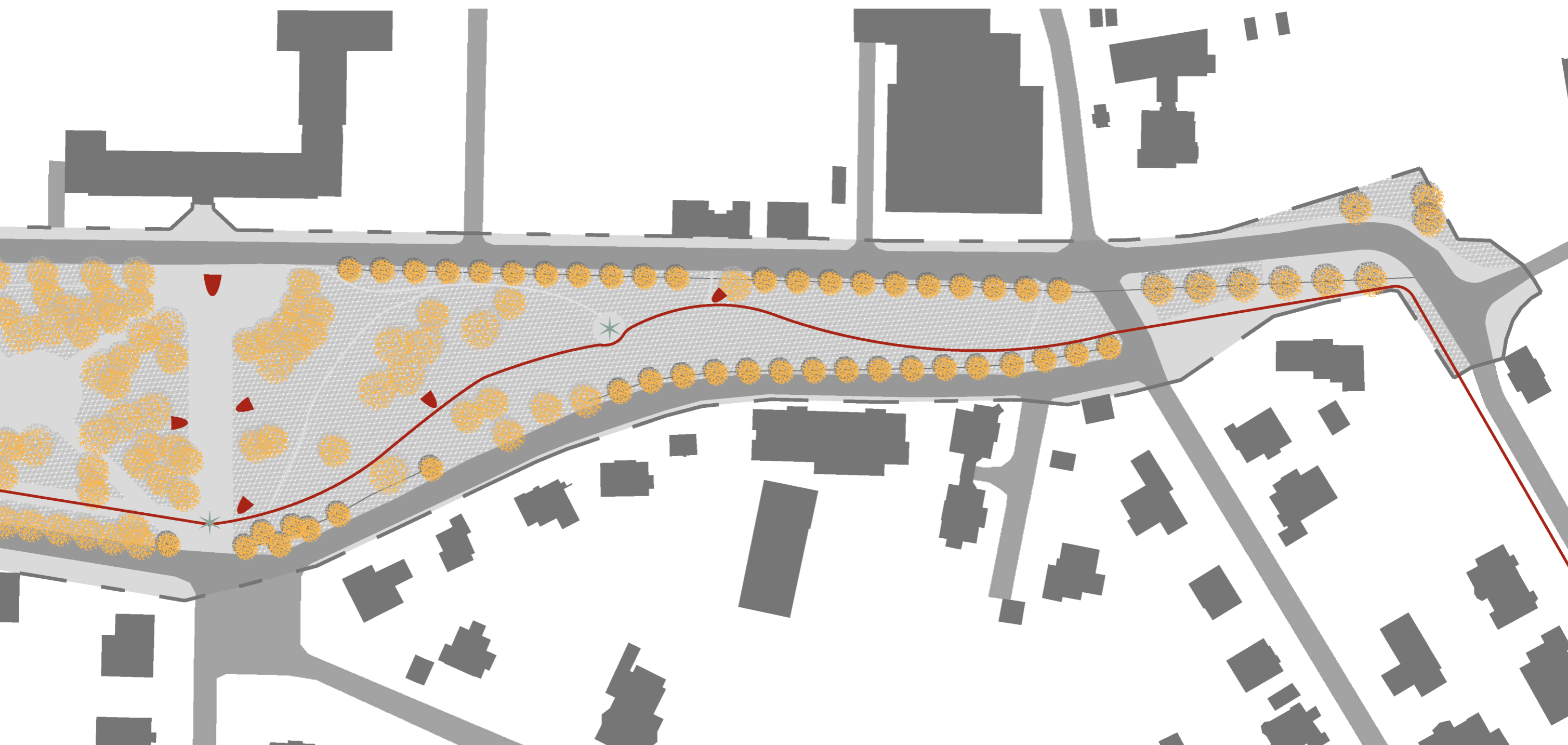
 vodní tryska

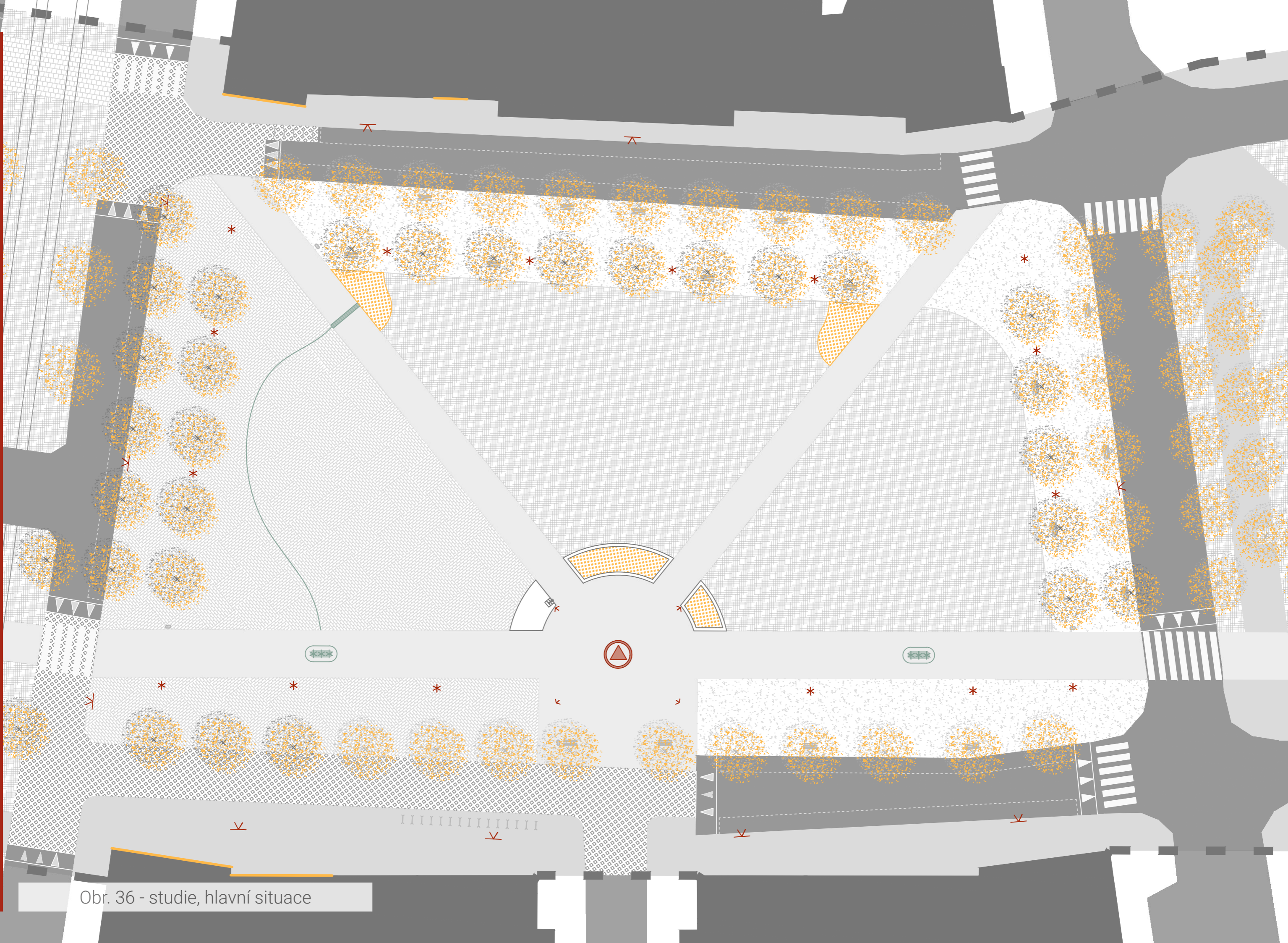
 pomník

 1 : 1200

50 m

100 m

- pomník
- strom stávající
- strom návrh
- zpevněná plocha Cesta
- zpevněná plocha Náměstí
- zpevněná plocha Vozovka
- mlatový povrch
- pobytový trávník
- trvalkový záhon
- vodní prvek - trysky
- vodní prvek - strouha
- svítidlo stávající
- svítidlo 2,5 m
- svítidlo zemní
- lavička
- odpadkový koš
- stojan na kola
- zídka vysoká 50 cm
- funkční parter

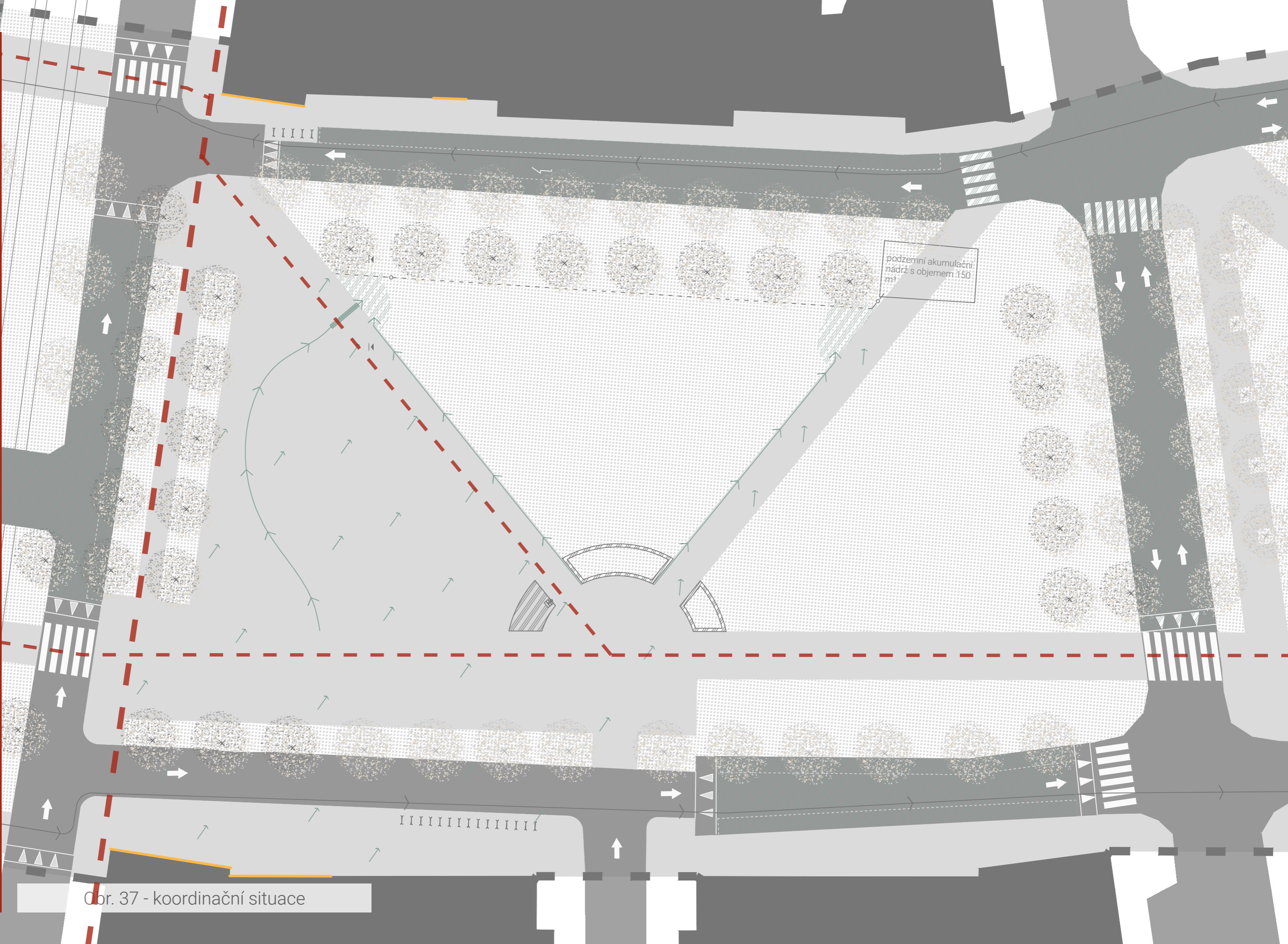
 1 : 400

Studie náměstí Interbrigády vychází z původního Engelova plánu, který směřuje kompoziční osy do jednoho bodu. Tento bod se tak stává těžištěm prostranství. Zde navrhuji vztyčení pomníku Ideologie, Popření a Zapomnění. V tomto bodě se protínají cesty vedoucí na náměstí. Tyto cesty svou trasou také definují základní členění ploch - dvě travnaté plochy a hlavní zpevněnou plochu náměstí. Zatímco travnaté plochy plní funkce hlavní pobytové loučky této části Engelova zeleného pásu coby systému parků, zpevněná plocha umožňuje shromažďování obyvatel Dejvic a Bubenče a různé kulturní a společenské akce. Definována cestou k pomníku, zpevněná plocha navazuje na aktivní partery okolních budov a na aktivity třídy Jugoslávských partyzánů. Gravitací vodního prvku, dostředivé kompozice i možnosti oddechu táhne kolemjdoucí k zastavení se na tomto náměstí. Na rohu u pomníku zpevněnou plochu ukončuje 50 cm vysoké kamenné podium. To společně se zídkou ohraničenými centrálními záhony jak umožňuje sezení, tak umocňuje efekt pohledu na pomník. Návrh počítá s umístěním židlí a stolků volně do vydlážděného prostoru náměstí.

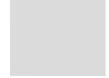

Náměstí, kterému v současné době chybí jeden ze základních rysů náměstí – ohraničení, navrhuji ze všech stran uzavřít stromořadími. Tato stromořadí umožňují těm, kdo pouze procházejí, příjemný průchod, těm, kdo hledají stín, diverzitu stínu až

polostínu, a ty ve středu náměstí stromořadí chrání před hlukem a prachem rušných ulic. Hradby stromů jsou v návrhu prolomeny tam, kde jsou průhledy, komunikující s dalšími částmi Engelova zeleného pásu. Od pomníku tak je možno vidět vodní prvky na náměstí i ty vzdálenější, a pomník je naopak viditelný z dalekého okolí. Stromořadí navrhuji dvojité na všech stranách kromě té jižní. Jižní strana je totiž příliš často zastíněná, a proto zde není potřeba druhá řada pro dostínění. Zároveň tak bude mít pomník více prostoru vyniknout. Cesta kolem náměstí, ve které stojí stromy, je z polopropustného mlatu.

Ve dvou rozích náměstí při třídě Jugoslávských partyzánů je vozovka zvýšená a vydlážděná. V souvislosti s funkčními partery a napojením na ulici Nikoly Tesly je zde očekáván vyšší výskyt chodců. Díky tomu a také díky zrušení parkovacích pruhů na této ploše vznikne lepší propojení s okolními budovami, kavárnami a obchody i s ulicí Jugoslávských partyzánů a Nikoly Tesly.

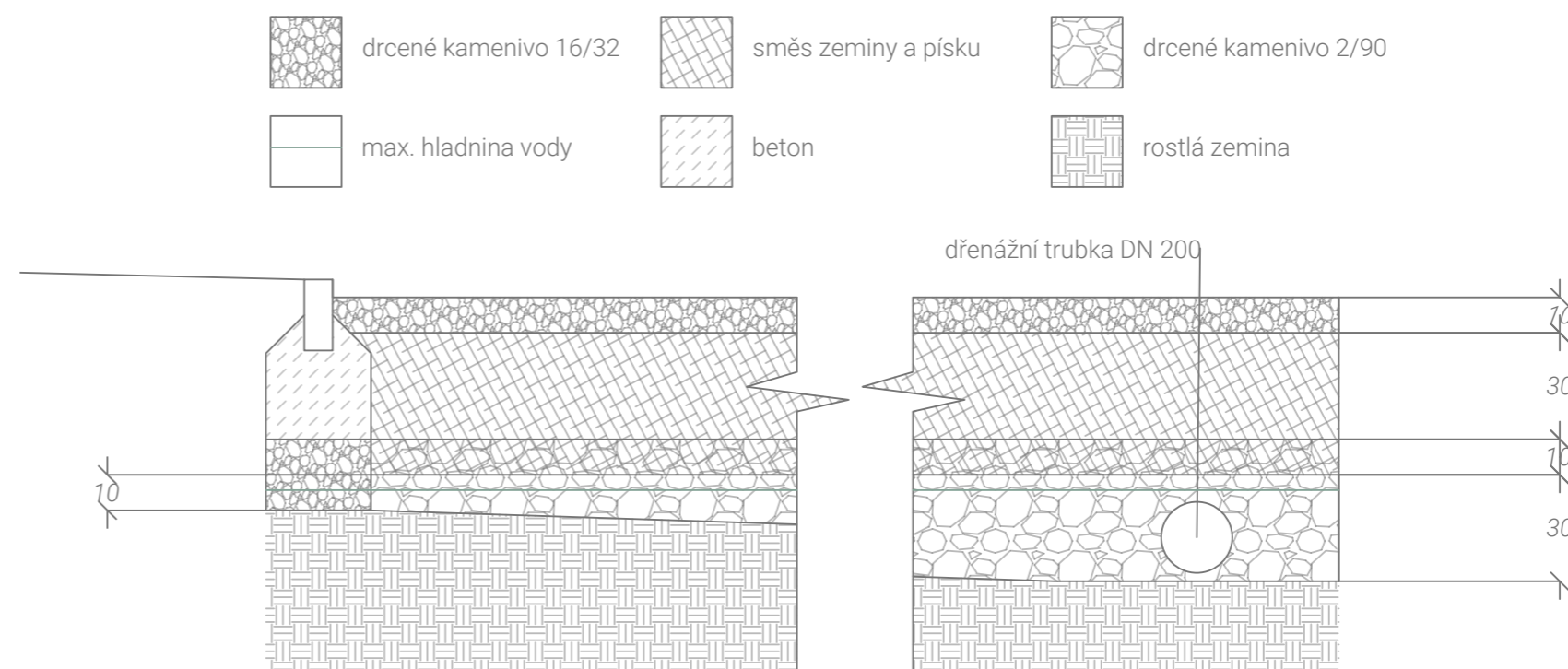

Obr. 37 - koordinační situace

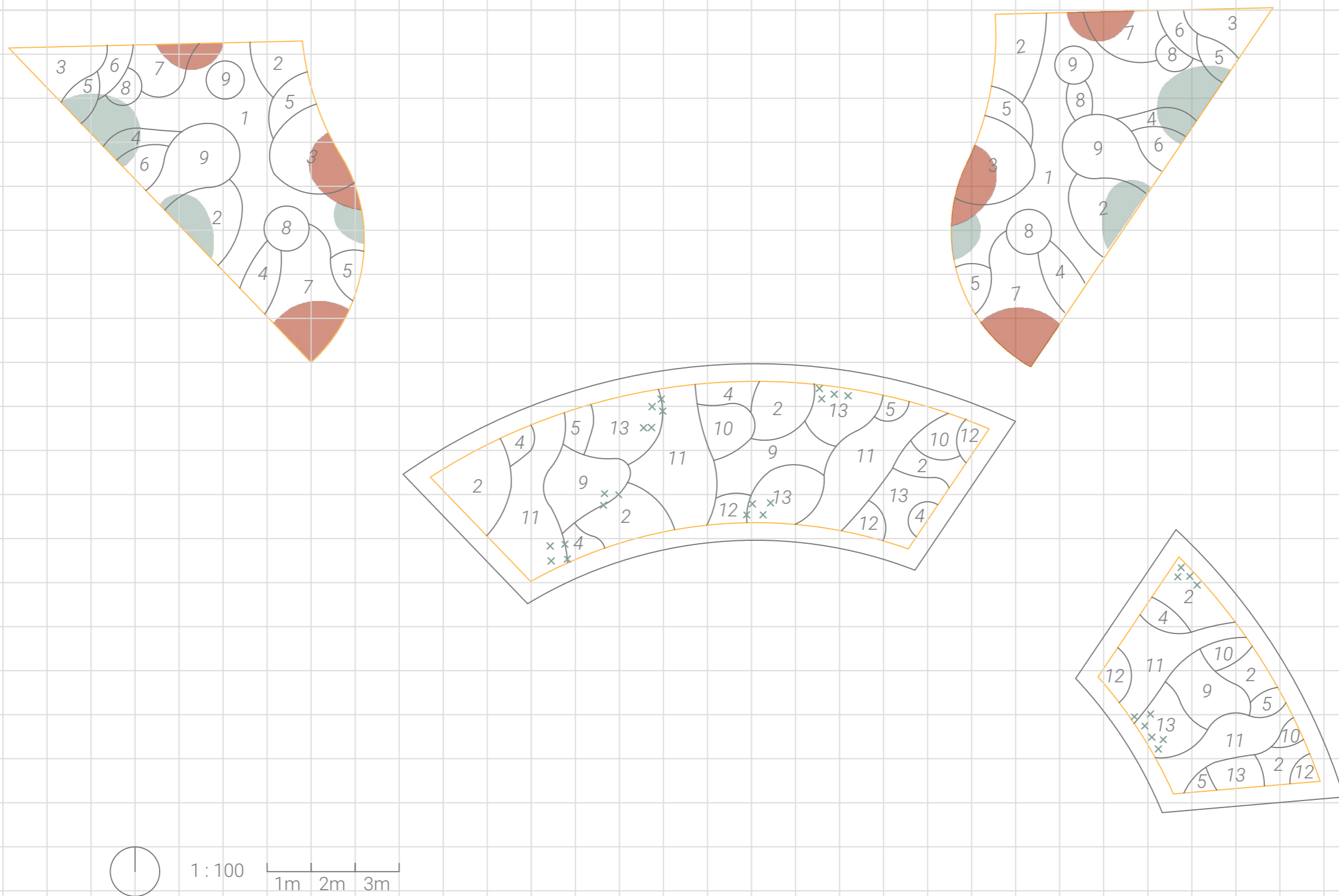
- strom stávající
- strom návrh
- vozovka
- zpevněná plocha
- propustný povrch
- plocha pod úrovní náměstí
- plocha 50 cm nad úrovní náměstí
- hlavní proudy chodců
- vedení cyklotrasy
- stojan na kola
- žlab na dešťovou vodu
- směr spádnice
- drenážní trubka DN200
- kontrolní šachta s přepadem
- funkční parter
- 1 : 400 10 m 20 m

Navržené náměstí má být společenským centrem oblasti. Počítá se zde s konáním různých společenských a kulturních akcí. Kolem se nacházejí obchody a navrženým propojením se Stromovnou se z náměstí Interbrigády stane místo křížení pěších tahů a tím dle Whytea (1980, s. 16-23) i místem intenzivního setkávání. I běžný provoz bude znamenat značné zatížení. Proto navrhuji vydláždění podstatné části tohoto prostoru. Umístěním většího množství nepropustných ploch, ale vzniká potřeba systému hospodaření s dešťovou vodou. Voda, která na zpevněnou část náměstí spadne

je sváděna žlábkem vodního prvku a spádovanými chodníky do dešťových záhonů. Tam se voda vsakuje. Vsakování dešťové vody podpořeno také rozšířenou spárou v dlažbě kolem stromů, zasazených do strukturálního substrátu. V případě prudších dešťů, kdy rychlost vsakování je příliš nízká, se v drenáži pod záhon zvedne hladina. Voda pak přeteče přes přepad v kontrolní šachtě drenáže a je odvedena do akumulární nádrže. Ta je dimenzovaná na jednorázový spad 50 mm. Voda z této nádrže bude použita k napájení jednoho z vodních prvků - strouhy a k zálivce.

Obr. 38 - technický detail dešťového záhonu 1 : 50

Obr. 39 - osazovací plány záhonů

- 1 *Ammophila arenaria*
  - 2 *Achillea millefolium* 'Apple Blossom'
  - 3 *Aster macrophyllus* 'Twilight'
  - 4 *Iris germanica* 'Lavanesque'
  - 5 *Iris germanica* 'Perfume Counter'
  - 6 *Iris sibirica*
  - 7 *Lythrum salicaria*
  - 8 *Persicaria amplexicaulis* 'Firetail'
  - 9 *Veronicastrum virginicum* 'Album'
  - 10 *Lupinus* 'The Page'
  - 11 *Panicum virgatum* 'Külsenmoor'
  - 12 *Sanguisorba officinalis*
  - 13 *Symphyotrichum ericoides* 'Pink Star'
  - × *Aquilegia vulgaris* 'William Guinness'
- *Crocus tommasinianus*
- *Tulipa maximowiczii*
- ∟ okraj záhonu

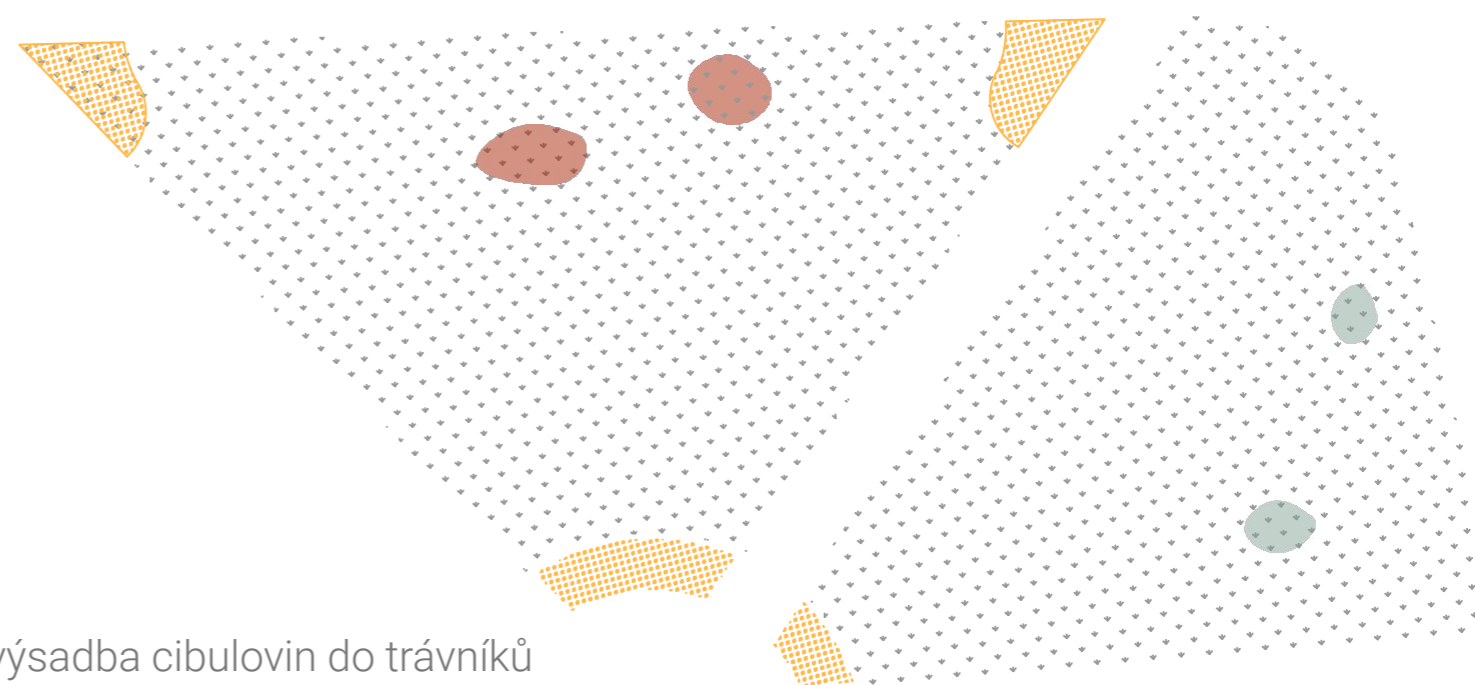
V rámci studie pro náměstí Interbrigády navrhuji čtyři trvalkové záhony. Dva záhony v severní části jsou dešťové záhony osázené do speciálního souvrství vhodného k zasakování dešťové vody z přilehlých zpevněných ploch. V takových podmínkách však je třeba speciální sortiment rostlin. Každý z použitých taxonů rostlin byl vybrán ze seznamu testovaných druhů, vyzkoušených na daných podmínkách (Fridell, 2020, s. 61, 63). Tyto dva dešťové záhony jsou ohraničené mlátovými plochami, dlážděnou cestou, kterou je přiváděna dešťová voda, a trávnikem.

Dva záhony v jižní části jsou trvalkové záhony ve standardních podmínkách. To umožňuje efektnější výsadbu na tomto centrálním místě náměstí. Tyto záhony jsou ohraničeny 50 cm vysokou kamennou zídou. To znemožňuje efektní užití cibulovin pro jarní efekt, protože ty rané jsou zpravidla nízké. Přes rozdíly v konfiguraci záhonů se některé

prvky v záhonech opakují, za cílem jejich vizuálního sjednocení.

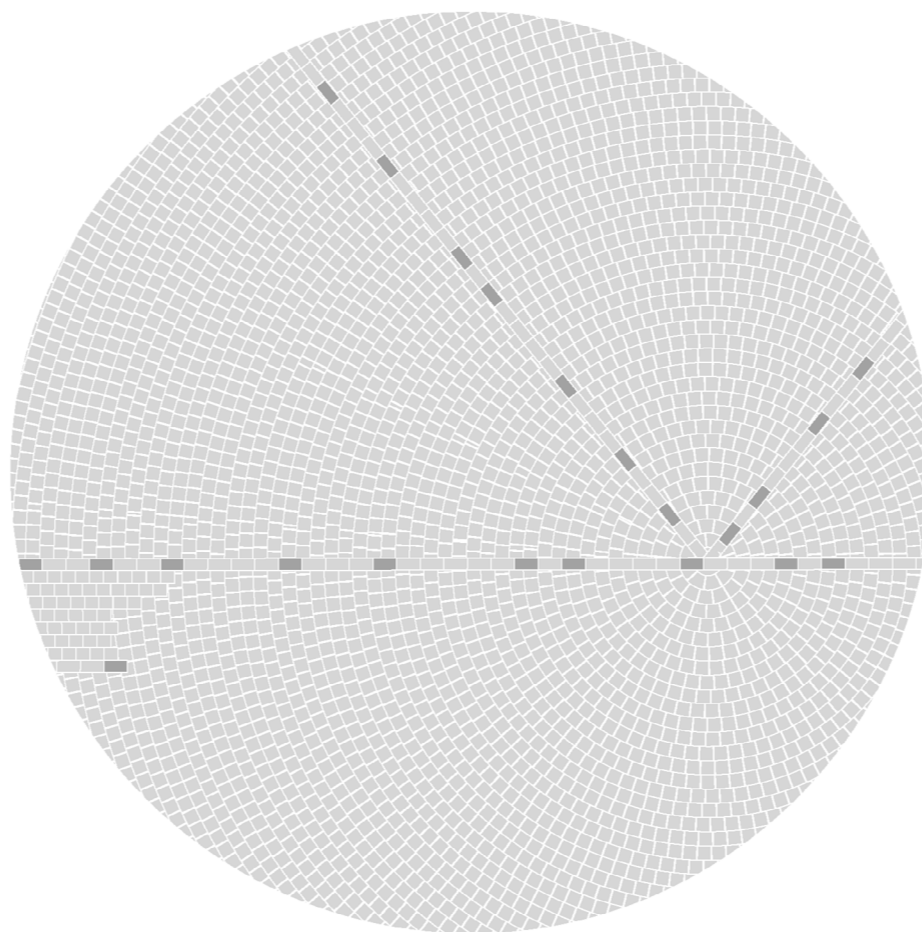
Kromě jejich použití v záhonech se rané cibuloviny v dešťových záhonech opakují také v plochách do trávníků. Ty stihnou před prvním sečením zatáhnout a do té doby zvou ve slunných dnech, kdy kvetou, k prvnímu pobytu na travnatých plochách.

Aby bylo zamezeno nadměrnému kácení při stavbě, maximum stromů po obvodu bylo zachováno. Dnes jde o směs *Tilia tomentosa* a *Tilia cordata*, všechny dosázené stromy budou *Sorbus aria* 'Magnifica', který barvou listu odpovídá *Tilia tomentosa*. Dvouřadé uspořádání na třech straních náměstí umožňuje případné kácení pouze jedné řady. Tak nedojde k narušení vegetačního pláště. Tímto způsobem postupně budou i zbývající stromy nahrazeny kultivarem *Sorbus aria* 'Magnifica' a náměstí se tak sjednotí.

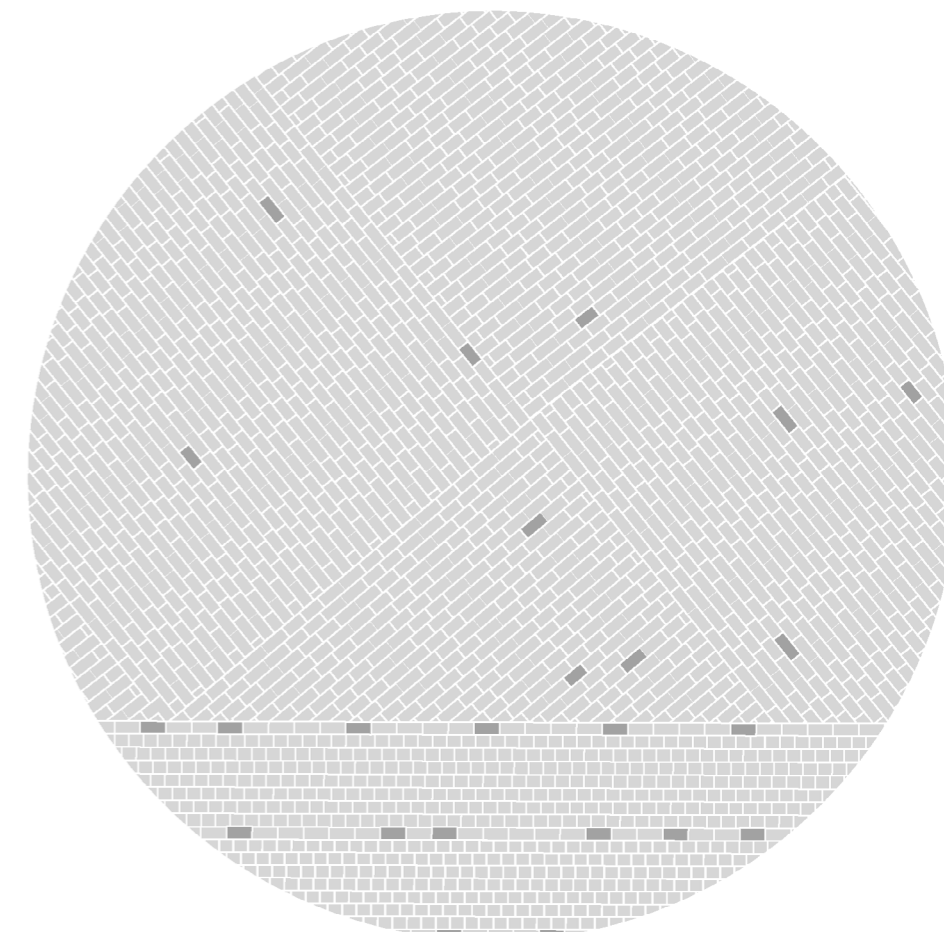

Obr. 40 - výsadba cibulovin do trávníků

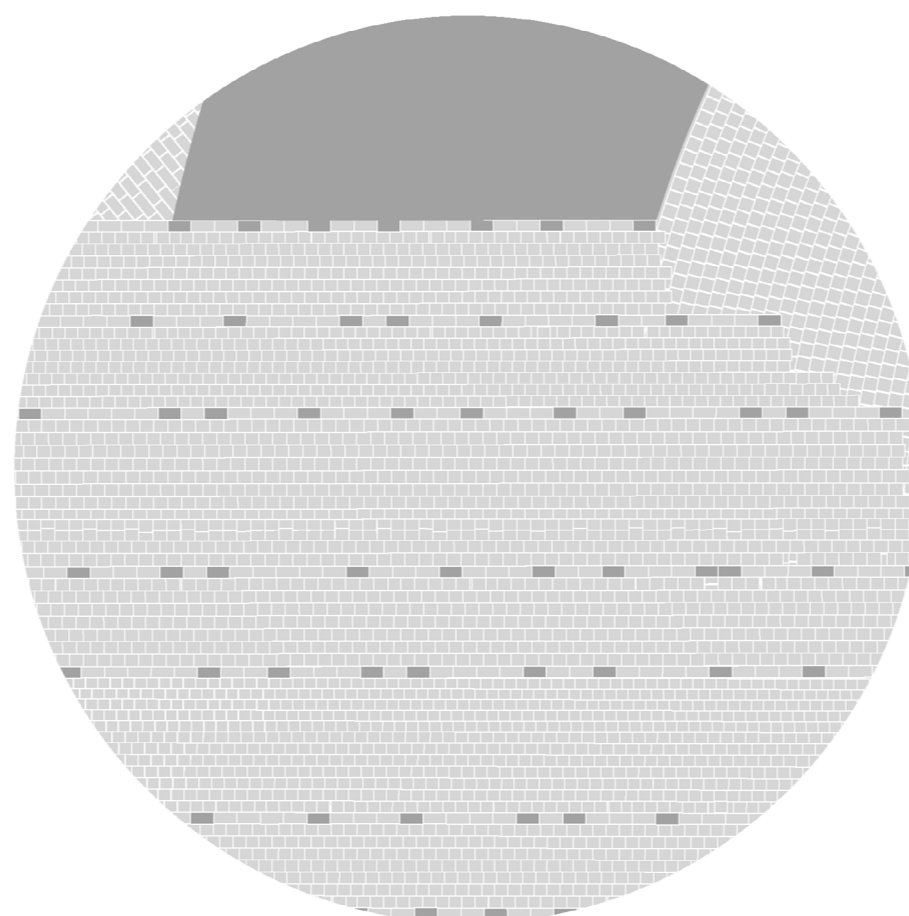
Na celé ploše náměstí bude použita dlažba ze žulových kostek. Jejich tvar i konfigurace se ale bude v jednotlivých částech lišit. V návrhu jsou rozlišeny tři typy dláždění: Cesta, Náměstí a Vozovka. Dlažba Vozovka je obyčejný vějíř žulových kostek 15/17. Dlažba Cesta se sestává ze dvou částí, které na sebe navazují: kruhové části a jednotlivých os náměstí. V této dlažbě se objevují žulové kostky 10/12 a dvojitě žulové kostky 10/12 (20/24). Dvojitě kostky jsou použity světle šedé (stejně jako všechny ostatní), některé tmavší. V osách náměstí má dlažba liniový charakter (viz obrázek vlevo dole), jehož některé paprsky infiltrují kruhové uspořádání střední části. Prostřední paprsek každé osy pokračuje nepřerušeno až do středu kruhu, kde bude stát socha. Její efekt a monumentalita se tak umocní. U typu Náměstí jde o stejné dvojitě žulové kostky jako v typu Cesta, jen je použito méně těch tmavších. Zde jsou kostky uspořádány do čtverců 4 x 4 m které jsou vždy oproti sousedním čtvercům pootočený o 90°. Tyto čtverce jsou orientované dle severovýchodní osy náměstí a zvou tak ty, kteří prochází, do středu náměstí. Pod stromy jsou v šířce 2 m na obě strany od řady kmenů použity menší kostky s větší spárou, díky čemuž se voda může zasáknout k jejich kořenům. Řady stromů jsou propojeny ložem se strukturálním substrátem.

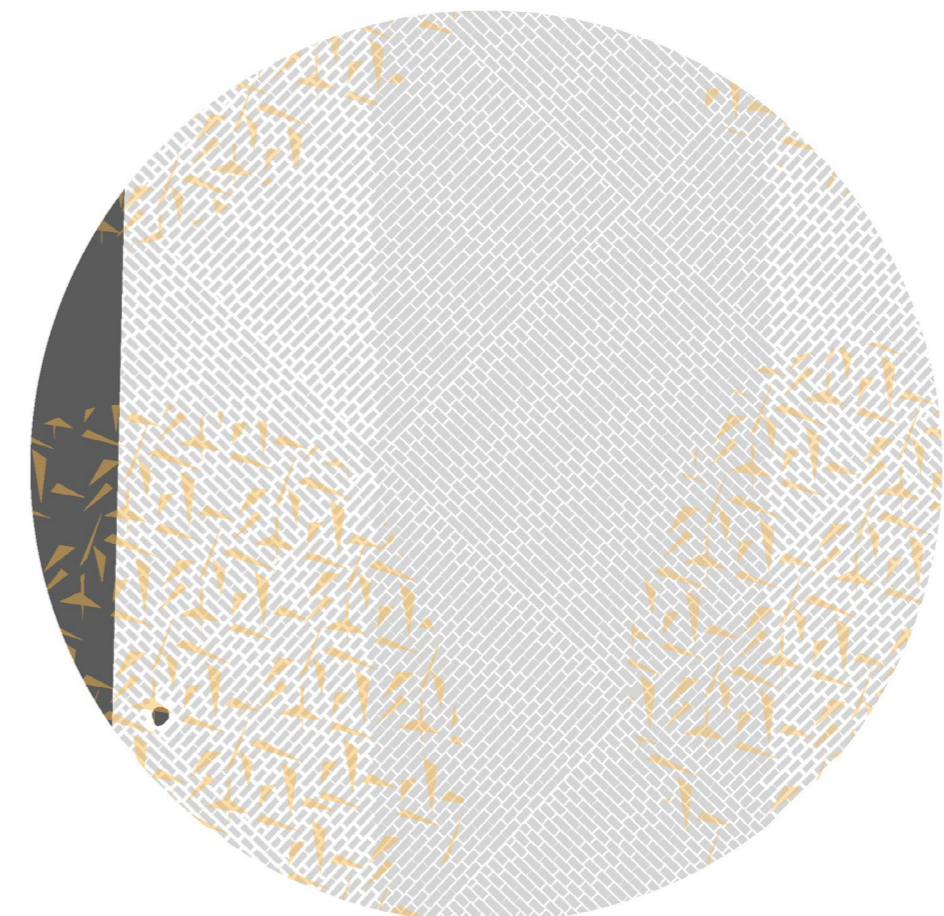
Obr. 41 - kruhová část dlažby Cesta

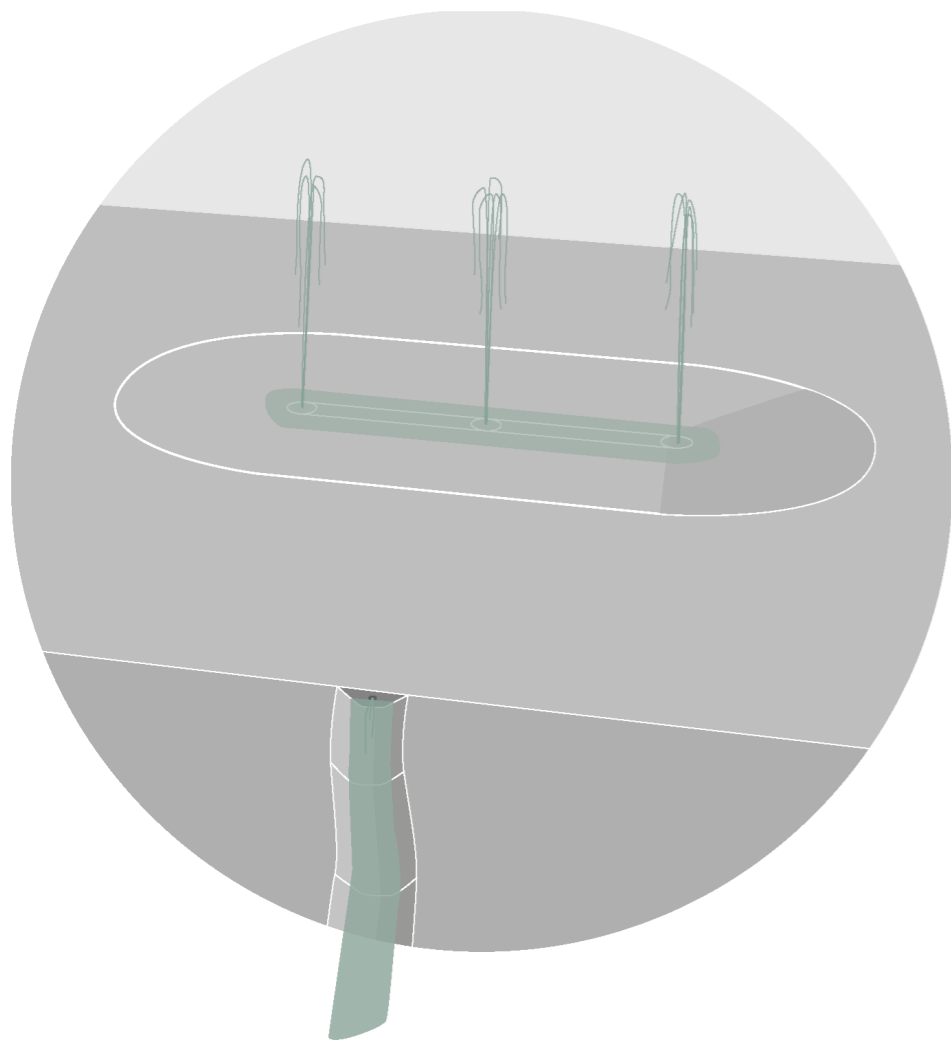
Obr. 42 - dlažba Náměstí

Obr. 43 - lineární část dlažby Cesta

Obr. 44 - rozšíření spáry ve dlažbě pod stromy

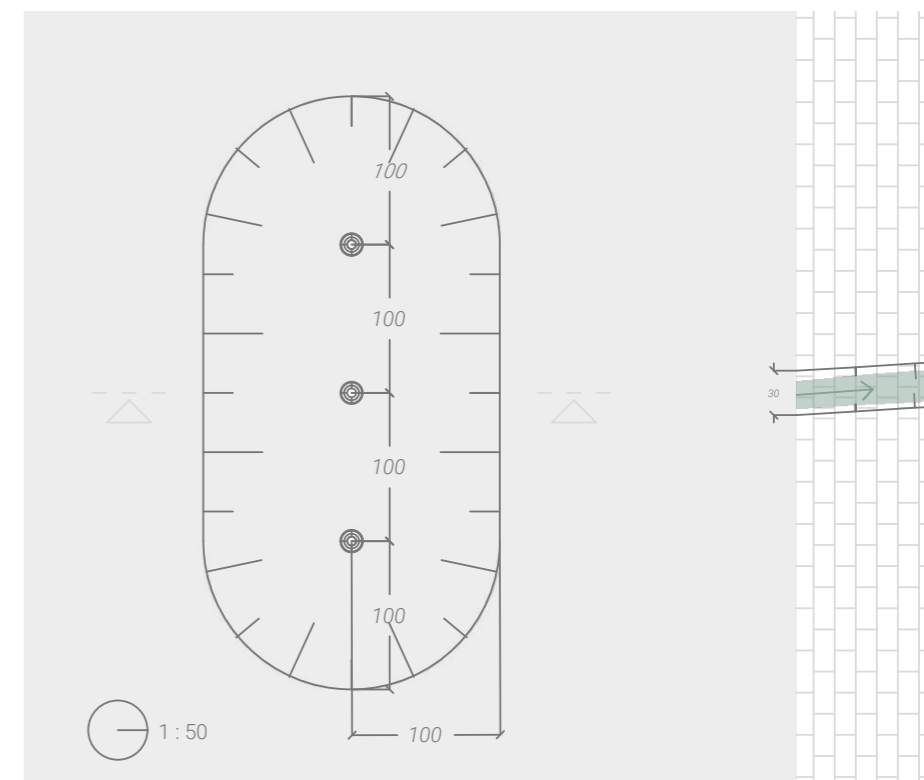
Obr. 45 - schéma vodních prvků

Na náměstí Interbrigády navrhuji tři samostatné vodní prvky – dvě trojice vodních trysek a mělkou vodní strouhu v dlažbě. Obě skupiny vodních trysek jsou vzájemně totožné - symetrické podle severojižní osy náměstí. Díky této symetrii mohou fungovat dálkové pohledy od ostatních navržených vodních trysek v Engelově zeleném pásu a náměstí získá sekundární body zájmu po stranách centrálního monumentu. Výsledná kompozice bude vyváženější a provoz bude lépe rozprostřen do celého náměstí.

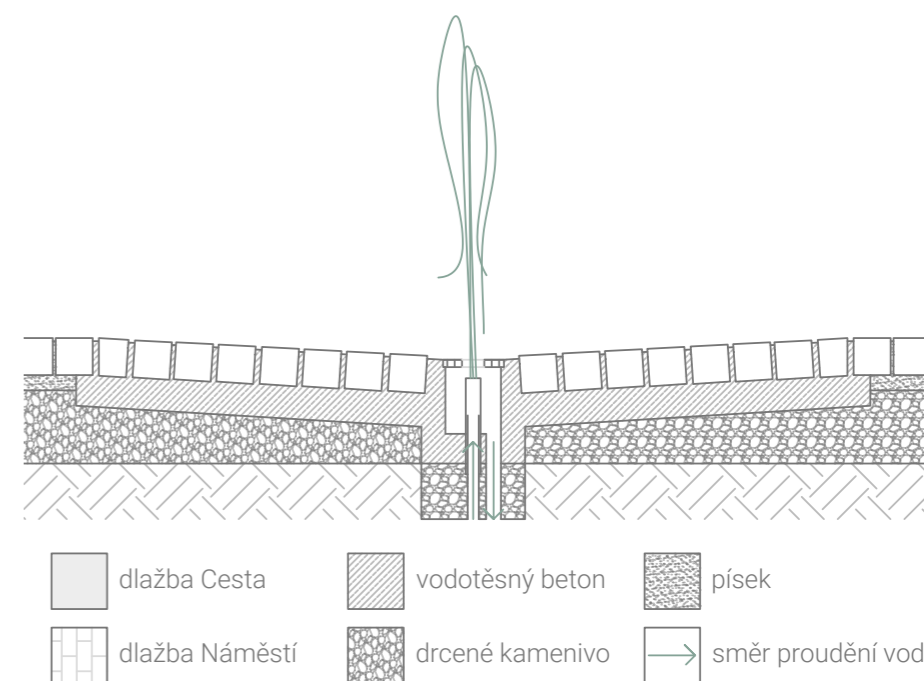
Zatraktivnění zpevněné části náměstí dopomůže i vodní žlábek procházející od vodních trysek po asi 45 metrů dlouhé dráze do jednoho z dešťových záhonů. Tento žlábek je navržen jako 30 cm široká a 8 cm hluboká proláklina v dlažbě, vyskládaná ze stejné dlažby jako okolní plochy. Tímto žlabem teče voda samospádem. V horkých dnech tak zpříjemňuje okolí a při deštích pomáhá odvádět vodu do dešťového záhonu.

Tento vodní prvek, protékající zaprášenou dlažbou, by mohl být napájen přefiltrovanou vodou z navržené akumulční nádrže na dešťovou vodu. Vodní trysky by oproti tomu měly mít vlastní uzavřený okruh vody, jehož ztráty by byly doplňovány z vodovodního řádu. U tohoto typu vodního prvku, který bývá v tak blízkém kontaktu s dětmi, jsou požadavky na hygienu vyšší.

Obdobně jako v případě vodního žlabu je navržená prohlubeň kolem vodních trysek ze stejné dlažby jako okolní cesta. Tak totiž bude minimalizován případný rušivý vliv v období, kdy vodní prvky nejsou v provozu. I sklon těchto prohlubní je natolik nízký, že bude možné ho využívat jako součást cesty, ve které leží. Všechny tři vodní prvky se ovšem od svého okolí liší tím, že zatímco okolní dlažba je položena nasucho do souvrství písku a kameniva, dlažba prohlubní pro vodu je položena do vodotěsného betonu.

Navržené vodní trysky jsou umístěny do prohlubní o rozměrech 4 x 2 m uprostřed šestimetrové cesty. Jednotlivé trysky, chrlící vodu do výšky cca 120 cm, jsou rozmístěny s metrovými rozestupy, každá do středu kruhové mříže, zajišťující odtok vody zpět do čistícího systému.

1:20 Obr. 47 - řez vodní tryskou 1:20

Použitý mobiliář by měl být nenápadný. Neměly by být použity výrazné barvy, materiály ani tvary, aby neubíraly z dojemové významnosti centrálního pomníku ani vodních prvků, které jsou těžištěm kompozice. Barvy vhodné pro mobiliář se pohybují v odstínech béžové a šedé. Také je možné použití dřeva, ať přírodního, nebo napuštěného a tím ztmaveného. Po-

užitý mobiliář by neměl čnít do prostoru hranami – naopak vhodné jsou obléjší organické tvary.

Tyto parametry výborně splňuje oficiální městský mobiliář Praha a lavičku, odpadkový koš a stojan na kola z tohoto setu by bylo vhodné do prostoru umístit. Konkrétně navrhuji 17 laviček, 5 košů a 20 stojanů na kola.

Použité osvětlení je tří typů. Stávající osvětlení vozovek zůstane, jen by mělo být zrenovováno. Ve vnitřní části náměstí jsou pak použity lampy a zemní osvětlení. Zemní osvětlení je umístěno pouze v kruhu kolem centrální sochy, kterou osvětluje. Lampy jsou umístěny především mezi stromy vnitřích stromořadí. Osvětlují jak cestu mezi stromořadími, tak centrální prostor náměstí. Je proto

Obr. 48 - městský mobiliář Praha - Lavička

vhodné použití svítidel, které svítí do všech stran. Vhodná výška těchto svítidel je 250 cm, tedy výška přibližně v úrovni spodních větví okolních stromů.

Ve vydlážděném prostoru náměstí návrh počítá s volným rozmístěním dvaceti židlí a pěti stolků. Židle jsou totiž dle Whytea (198, s. 34-36) nej-

vhodnějším prvkem, umožňující pohodlný pobyt. Tyto židle by měly mít opěradlo i područky. Stolky budou 70-80 cm vysoké s rozměrem desky 70 x 70 cm. Deska bude čtvercová se zaoblenými rohy, aby bylo možné je použít samostatně i srazit dohromady.

Obr. 49 - městský mobiliář Praha - Odpadkový koš

Obr. 50 - možná podoba osvětlení. Převzato z: svetla24.cz

Obr. 51 - možná kombinace židlí a stolku. Převzato z: alax.cz, bonami.cz

Tab. 1 - Ekonomické zhodnocení návrhu

POLOŽKA	JEDNOTKOVÁ CENA	MNOŽSTVÍ	JEDNOTKA	CENA
Bourací práce a kácení				1 356 000 Kč
bourání zpevněných ploch	300 Kč	4200	m2	1 260 000 Kč
kácení stromů s odstraněním pařezu	1 000 Kč	20	ks	20 000 Kč
kácení porostů	50 Kč	1520	m2	76 000 Kč
Zpevněné plochy vč. souvrství				11 578 000 Kč
dlážděné plochy	1 500 Kč	4924	m2	7 386 000 Kč
mlatová plocha	1 000 Kč	2096	m2	2 096 000 Kč
údržba mlatové plochy po 10 let	1 000 Kč	2096	m2/10 let	2 096 000 Kč
Vegetační úpravy				3 771 690 Kč
parkový trávník	110 Kč	2525	m2	277 750 Kč
údržba trávníku po 10 let	500 Kč	2525	m2/10 let	1 262 500 Kč
trvalkový záhon	2 000 Kč	50	m2	100 000 Kč
dešťový záhon	3 000 Kč	62	m2	186 000 Kč
následná péče záhonů po 6 let	120 Kč	112	m2/6 let	13 440 Kč
výsadba stromů s obvodem 20-25 cm	60 000 Kč	28	ks	1 680 000 Kč
následná údržba stromů na 3 roky	9 000 Kč	28	ks/3 roky	252 000 Kč

POLOŽKA	JEDNOTKOVÁ CENA	MNOŽSTVÍ	JEDNOTKA	
Vybavení				6 071 000 Kč
centrální pomník				4 000 000 Kč
trojice vodních trysek	4 000 000 Kč	1	ks	1 000 000 Kč
vodní strouha	500 000 Kč	2	ks	200 000 Kč
lampy 2.5 m	200 000 Kč	1	ks	144 000 Kč
pozemní lampy	9 000 Kč	16	ks	20 000 Kč
lavičky	5 000 Kč	4	ks	170 000 Kč
koše	10 000 Kč	17	ks	25 000 Kč
stojany na kola	5 000 Kč	5	ks	100 000 Kč
židle	5 000 Kč	20	ks	40 000 Kč
stolky	2 000 Kč	20	ks	20 000 Kč
kamenná zídka/podium	4 000 Kč	5	ks	352 000 Kč
	8 000 Kč	44	m3	
Modrozelenošedá infrastruktura				3 020 100 Kč
akumulační nádrž				3 000 000 Kč
drenáž	20 000 Kč	150	m3	20 100 Kč
	67 Kč	300	m	
CELKEM				25 796 790 Kč

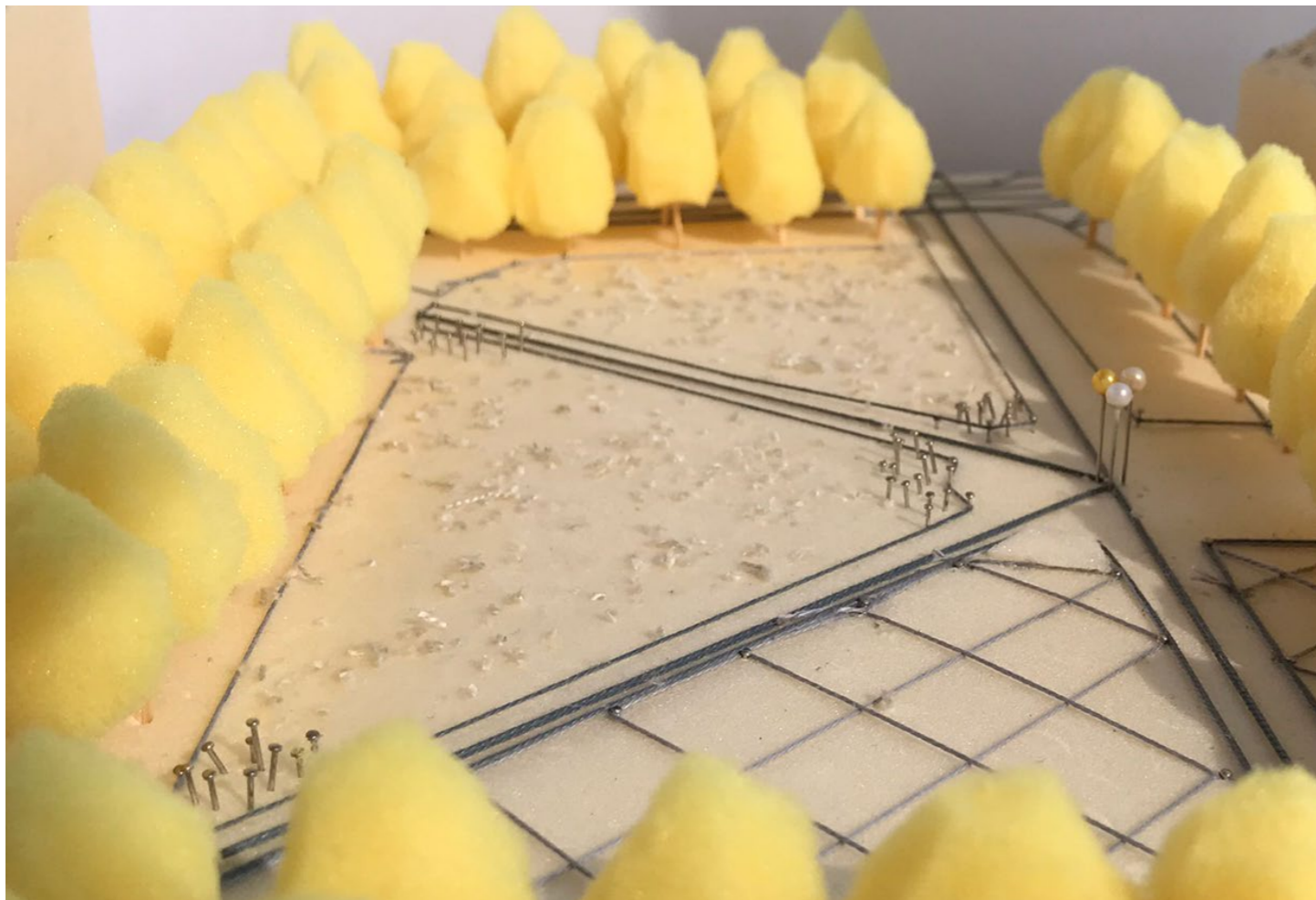
EKONOMICKÉ ZHODNOCENÍ Zahrnuje pouze úpravy řešené na úrovni architektonické studie - úpravy náměstí Interbrigády

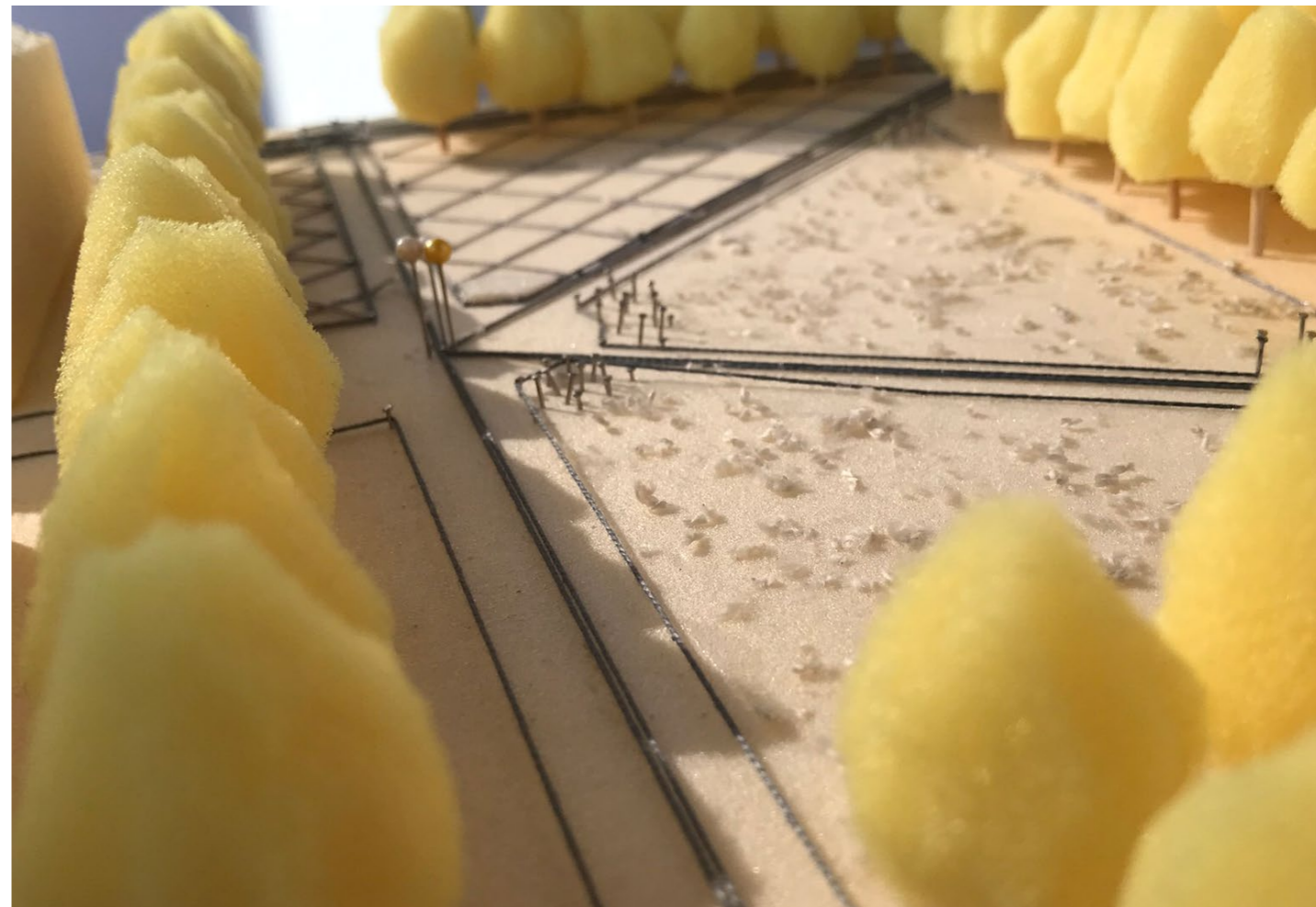

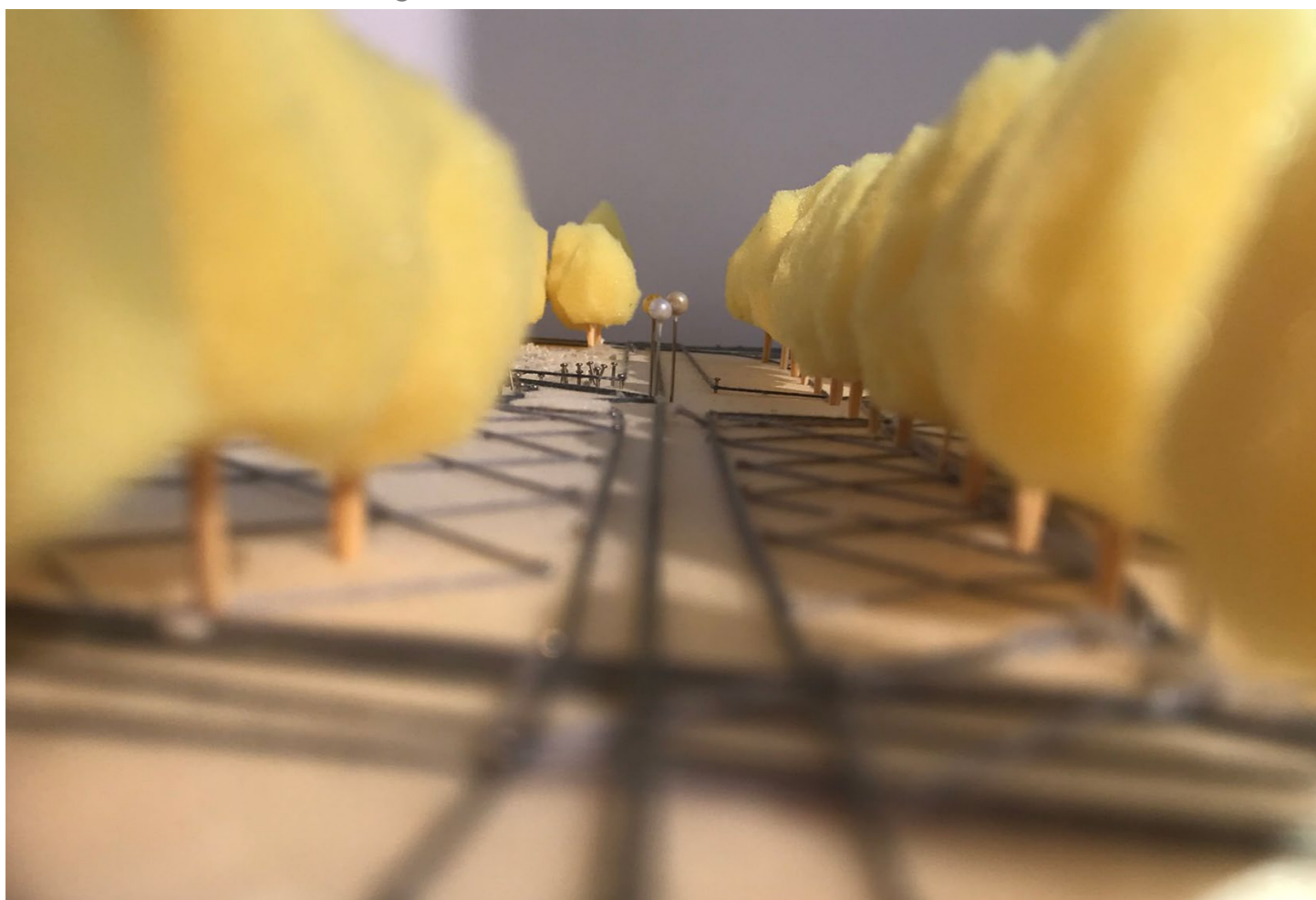

Obr. 54 - fotografie modelu

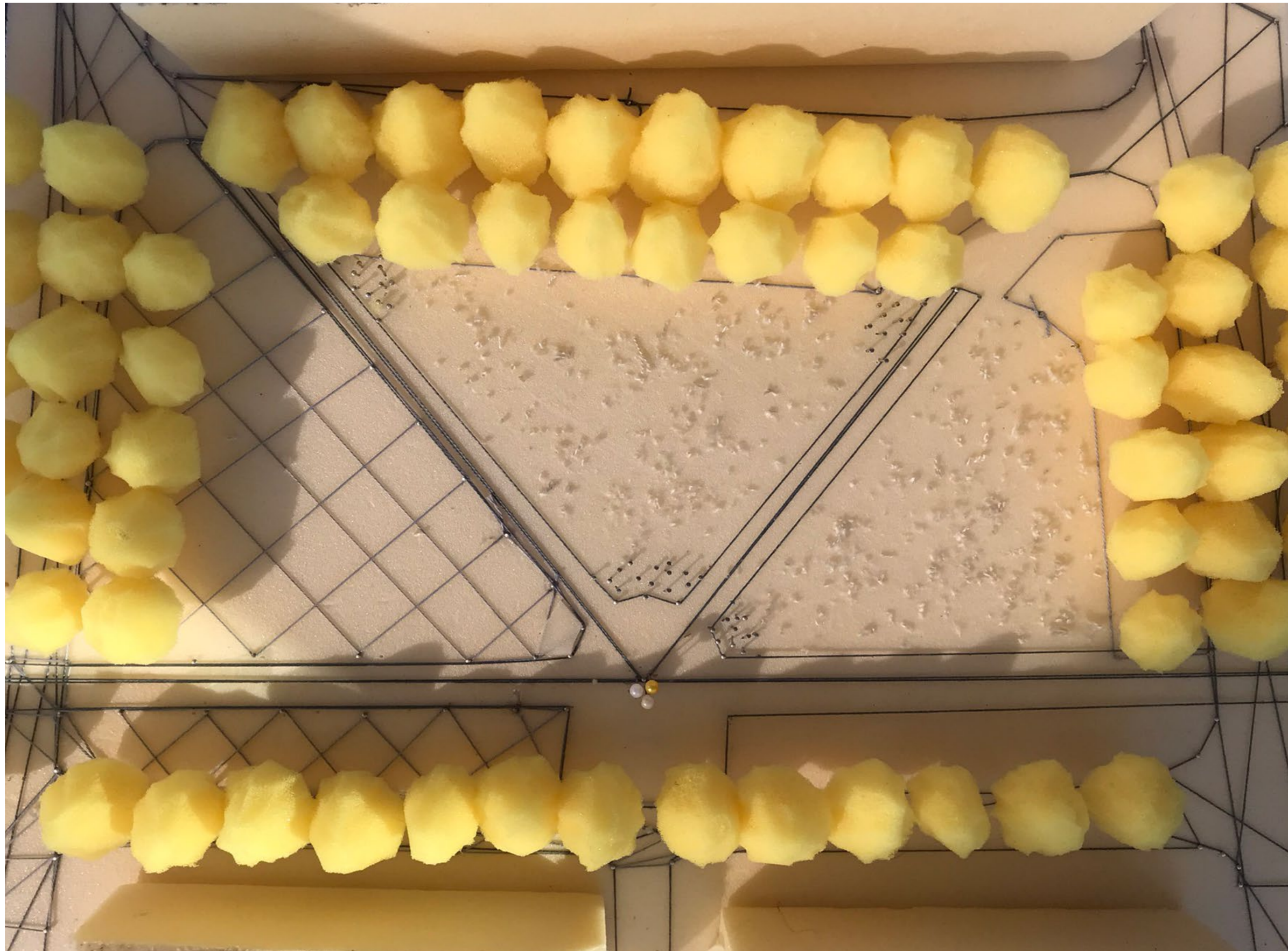
Obr. 55 - fotografie modelu

Obr. 56 - fotografie modelu

Obr. 57 - fotografie modelu

Obr. 58 - fotografie modelu

06 – DISKUSE

Prostor řešený v rámci této diplomové práce byl navržen před téměř sto lety. Tehdejší potřeby i limity se lišily od těch současných. Kde dříve mohl být naplánovaný pobytový bulvár, dnes vede tak rušná silnice, že zneprjemňuje pobyt na všech přilehlých plochách. Kde dříve nebylo možné sázet stromy, tam to díky novým technologiím dnes již možné je. Změnily se také estetické požadavky na zkoumané území. Urbanistický prostor byl navržen s důrazem na kompozici, která měla být formována systémy pruhledů a monumentů do nich vnesených (Engel, 1939). Toto se však nemůže projevit, protože Engelův zelený pás nebyl od jeho urbanistického návrhu rozpracován (Stavební úřad hlavního města Prahy 1930). A také protože místa, kde rozpracován byl, neodpovídají původnímu záměru (například náměstí Interbrigády viz VGHMÚř Dobruška, 1966).

Návrh se tak potýká s potřebou aktualizovat naplnění jednotlivých funkcí, které mají pásy zeleně splňovat a s potřebou identifikovat původní hodnoty, s nimiž byl prostor komponován, a těm následně dostát. Koncepce širší oblasti této práce pracuje se zelení rámovanými pruhledy zaměřenými na různé monumenty – jako v Paříži (Jordan, 2004, s. 89, 90), kde se Engel inspiroval – nebo vodní prvky. Vodní prvky odkazují k zaniklému Dejvickému potoku, předurčil průběh zeleného pásu, dnes však po něm není památky. Vodní prvky i

rámování parku stromořadími také pomáhají plnit hygienickou funkci parku a zlepšují mikroklima (Jebavý, 2008). Naplnění potenciálu propojování, který tento zelený pás má, bude dosaženo prioritním chápáním průběžné pěší cesty a překlenutím významných příčných bariér, jako jsou rušné ulice (Lynch, 1960, s. 51-52). Plnění sociálních funkcí dopomáhá využití prostorů se silným proudem chodců jako intenzivních pobytových míst. Tím se vyznačuje především nám. Interbrigády, které leží na křížení významné třídy Jugoslávských partyzánů a Engelova zeleného pásu. Dle Whytea (1980, s. 16-70) jsou tato rušná místa k setkávání a komunikaci nejvhodnější. Proto je zde navržena tak velká zpevněná plocha přiléhající k rušné třídě i průběžné cestě pásem zeleně. Navržená podoba náměstí s důrazem na symetrii a sbíháním os do jednoho bodu vychází z jednoho z náměstí, kterými byl Engel ovlivněn (Engel, 1939) – Place des Vosges. Studie náměstí se silně přimyká k Engelovu estetickému cítění i tím, že obnovuje jím navrženou kompozici (Stavební úřad hlavního města Prahy 1930). Navázáním na hodnoty, které v území spatřovali původní plánovači, je obnovováno kulturní dědictví, protože vyjadřují předchozí kulturní vnímání. To architektům ukládá CIAM (1933). Problematika kulturního dědictví je v návrhu ztvárněna také pomníkem, který připomíná jak problém násilného ovlivnění obecné paměti, tak i nebezpečí obecného zapomenutí na toto násilí.

07 – ZÁVĚR

V rámci této diplomové práce vzniknul návrh revitalizace území Engelova zeleného pásu. Vzniku návrhu předcházelo zpracování podkladových údajů, které měly odhalit hodnoty území i jeho slabé stránky. Ty silné stránky území, které se podařilo zjistit, byly v návrhu zkultivovány, slabiny potlačeny. V rámci koncepce širšího území se dařilo především rozvinout potenciál území propojovat rozsáhlé celky zeleně a využít možnost tvorby komponovaných průhledů. Tím byl naplněn potenciál, vložený do území Engelovým původním návrhem a návrh tak navazuje na jeho odkaz. Tyto principy se propsaly i do architektonické studie náměstí Interbrigády. Kromě toho studie také rozvinula potenciál místa coby společenského centra oblasti za současné eliminace negativního odříznutí od okolí. Bylo navrženo místo, kam se sbíhají cesty i pohledy. Místo bezpečné, uzpůsobené k setkávání.

08

SEZNAM LITERATURY

1966 Letecké měřické snímky [online] VGHMÚř Dobruška, 1966, © MO ČR 2020 [cit. 01-09-2021] Dostupné z: <https://ags.cuzk.cz/archiv/open-map.html?typ=lms&idrastru=WMSA08.1966.PRAH80.11221>

1988-89 Černobílé ortofoto [online] VGHMÚř Dobruška, 1989 [cit. 01-09-2021] Dostupné z: <https://www.dveprahy.cz/>

AGENTURA OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY ČESKÉ REPUBLIKY, Mapomat [aplikace] AOPK ČR [cit. 27-08-2021]

ALBENDA, Pauline. Royal Gardens, Parks, and the Architecture Within: Assyrian Views In: *Journal of the American Oriental Society* [online], American Oriental Society, 2018, roč. 138, č.1, s. 105-120. [cit. 10-02-2022] Dostupné z: <https://doi.org/10.7817/jameroriesoci.138.1.0105>

ATROP, Marc. Why Landscapes of the Past Are Important for the Future In: *Landscape and Urban Planning* [online] Ghent University, Gent, 2005, roč. 70, s. 21-34 [cit. 15-02-2022] Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2003.10.002>

BARTLOVÁ, Milena. Zbořte ty komunistické baráky! Socialismus a modernita mezi pamětí a zapomínáním In: *Sametová budoucnost?* Praha: Ma-

sarykova demokratická akademie, 2019 s. 45-62. ISBN: 978-80-87348-66-6

BENEŠOVÁ KUBÁTOVÁ, Ivana. Analýza infrastrukturních potřeb hl. m. Prahy: Dětská hřiště [online] Praha: Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy, 2019a [cit. 24-02-2022] Dostupné z: https://iprpraha.cz/uploads/assets/dokumenty/ssp/analyzy/Obyvatelstvo/analyza%20infrastrukturnich%20potreb/5b_rekreace_detska_hriste.pdf

BENEŠOVÁ KUBÁTOVÁ, Ivana. Analýza infrastrukturních potřeb hl. m. Prahy: Veřejná sportoviště [online] Praha: Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy, 2019b [cit. 24-02-2022] Dostupné z: https://iprpraha.cz/uploads/assets/dokumenty/ssp/analyzy/Obyvatelstvo/analyza%20infrastrukturnich%20potreb/5c_rekreace_sportoviste.pdf

BONCOVÁ, Dagmar. *Kniha o Praze 6*. 3. upravené a rozšířené vydání. Praha: MILPO, 2004. ISBN: 80-86098-35-4

BÜTÜNER, Bas, Funda. Old City Walls as Public Spaces in Istanbul In: *Public Istanbul: Spaces and Spheres of the Urban* [online] transcript Verlag: Bielefeld, 2008, s. 141-162 [cit. 15-02-2022] ISBN: 978-3-89942-865-0 Dostupné z: <https://apps.crossref.org/coaccess/coaccess.html?doi=10.14361%2F9783839408650-006>

BLACK, Jeremy. HERITAGE, Andrew. HUMPEYS, Andrew. CUSSANS, Thomas. *Mapy měst*. Praha: Knižní Klub, 2017, 1. vydání. ISBN: 978-80-242-5783-9

CLAVAL, Paul. Changing conceptions of heritage and landscape. In: *Heritage, memory and the politics of Identity* [online] Routledge, 2016. s. 85-93 [online] Dostupné z: <https://www.yushanth.org.tw/templates/cache/26459/images/562c-db6914ee4.pdf#page=98>

CONZEN, M. R. G. Alnwick, Northumberland: A Study in Town-Plan Analysis. In: *Transactions and Papers* [online] Institute of British Geographers, London, 1960, č. 27, s. iii–122 [cit. 15-02-2022] Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/621094>

CONGRESS INTERNATIONAUX D'ARCHITECTURE MODERNE (CIAM), *La Charte d'Athenes*. Paříž: 1933

CULEK, M. GRULICH, V. LASTUVKA, Z. DIVÍŠEK, J. *Bioregiony České republiky*, Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN: 978-80-210-6693-9

DALLEY, Stephanie. Ancient Mesopotamian Gardens and the Identification of the Hanging Gardens of Babylon Resolved In: *Garden History* [online] The Garden Trust, 1993, roč. 21, č. 1, s. 1-13

[cit. 10-02-2022] Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/1587050>

ENGEL, Antonín. Náměstí vítězství v Praze-Dejvicích: Jeho vznik, vývoj, stavba. Praha: Prometheus, 1939

EFSTATHIOS, Margaritis. JIAN, Kang. Relationship between urban green spaces and other features of urban morphology with traffic noise distribution [online] Urban Forestry & Urban Greening, 2016, roč. 15. s. 174-185 [cit. 20-02-2022] ISSN? 1618-8667 Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.ufug.2015.12.009>.

FRIDELL, Kent. THYNELL, Anna. BRUHN, Frida. FORS, Johan. SIXTENSSON, Susanne. VYSOKÝ, Martin. Livable Streets: A Handbook of Bluegreen-grey Systems. 2. vydání, 2020, edge

GANDY, M. The Paris Sewers and the Rationalization of Urban Space In: Transactions of the Institute of British Geographers, [online] 1999, roč. 24, č. 1, s. 23–44. [cit. 17-02-2022] Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/623339>

GATARIĆ, Dragica. BELIJ, Marija. ĐERČAN, Bojan. FILIPOVIC, Dejan. The origin and development of Garden cities: An overview In: Zbornik radova. Beograd: Geografski fakultet, Univerzitet u

Beogradu. 2019. s. 33-43 [cit. 17-02-2022] Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/334609864_The_origin_and_development_of_Garden_cities_An_overview

GRIMM, Maximilian. BENEDICTI, Hieronimus. Plan de la Ville de Vienne [online] Wien: Artaria et Comp, 1810, [cit. 16-02-2022] Dostupné z: <https://www.davidrumsey.com/luna/servlet/detail/RUMSEY~8~1~316464~90085004:Plan-de-la-Ville-de-Vienne>

HAUSMANN, George, E. Plan de Paris depuis l'annexion: avec sa division en 20 arronds [online, mapa] 1:5000, Paris: Janson, 1859. [cit. 17-02-2022] Dostupné z: <https://www.davidrumsey.com/luna/servlet/detail/RUMSEY~8~1~339050~90107127>

HONZÁK, Radkin. MELKOVÁ, Pavla, ed. Architektura a komunikace. In: Ke stolu! Praha: Dokořán, 2019. ISBN: 978-80-7363-970-9

HORÁK, Jan. Rok od napětí kolem Koněva. Rusko o sochu nemá zájem, na Hradčany se ještě nepodívá [online] Aktuálně.cz, 2021 [cit. 24-02-2022] Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/konev-socha-muzeum/r~90aa8b64a82111eba4560cc47ab5f122/>

HORÁK, Ondřej. ŠEDA, Vojtěch. Průvodce neklidným územím II. Labyrint, 2018. ISBN: 978-80-87260-97-5

HORUS DYNAMICS, Ortofoto Drone Horus Dynamics Bergamo Droni Professionali In: Archive.org [online] 2016 [cit. 14-02-2022] Dostupné z: <https://archive.org/details/ORTOFOTO-Drone-Horus-Dynamics-Droni-Professionali-bergamo>

HOWARD, Ebenezer. Garden Cities of Tomorrow [online] London: Swan Sonnenschein & Co. 1902 [cit. 17-02-2022] Dostupné z: <https://www.gutenberg.org/files/46134/46134-h/46134-h.htm#>

HÜGEL, Stephan. From the Garden City to the Smart City In: Urban Planning, [online] London: University College London, 2017, roč. 2, č. 3, s. 1-4 [cit. 17-02-2022] Dostupné z: <https://doi.org/10.17645/up.v2i3.1072>

CHYTRÝ, Milan. KUČERA, Tomáš. KOČÍ, Martin. GRULICH, Vít. LUSTYK, Pavel, Katalog biotopů České republiky [online] Druhé vydání, Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2010, [cit. 20-10-2021] ISBN 978-80-87457-03-0. Dostupné z: <https://www.ochranaprirody.cz/res/archive/299/036740.pdf?seek=1465205752>

INSTITUT PLÁNOVÁNÍ A ROZVOJE HLAVNÍHO

MĚSTA PRAHY, Výkresy územního plánu [online, mapa] 1:10 000, 2021 © IPR Praha, © 2021 ČÚZK [cit. 17-08-2021] Dostupné z: <https://app.iprpraha.cz/apl/app/vykresyUP/>

JEBAVÝ, Matouš. *Systémy sídelní zeleně I.* 2008

JORDAN, David P. Haussmann and Haussmannisation: The Legacy for Paris. In: French Historical Studies [online] 2004, roč. 27, s. 87-113 [cit. 17-02-2022] Dostupné z: <https://lucian.uchicago.edu/blogs/paris2013/files/2013/04/Supplemental-Readings-and-Information1.pdf>

KOENER, Joseph, L. The Ringstrasse at 150 years In: Burlington Magazine [online] 2016, roč. 158, č. 1354 [cit. 17-02-2022] Dostupné z: https://vienna-project.fas.harvard.edu/files/vienna_project/files/koerner_ringstrasse.pdf

LYNCH, Kevin. *The Image of the City*, Massachusetts: MIT Press, 1960. ISBN: 0-262-12004-6

LYNCH, Kevin. *A Theory of Good City Form*, Massachusetts: MIT Press, 1981. ISBN: 0-262-12085-5

MAIER, Karel. Standardy dostupnosti veřejné infrastruktury [online] Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2016 [cit. 24-02-2022] Dostupné z: <http://www.uur.cz/images/8-stanoviska-a-meto->

[diky/53-TB050MMR01-Standardy-dostupnosti-ve-rejne-infrastruktury-2017-10-30.pdf](https://www.dvepraha.cz/diky/53-TB050MMR01-Standardy-dostupnosti-ve-rejne-infrastruktury-2017-10-30.pdf)

Mapy stabilního katastru [online] 1:2 880, 1842 [cit. 17-08-2021] Dostupné z: <https://www.dvepraha.cz/>

MORE, Thomas. Utopia [online] 1516 [cit. 16-02-2022] Dostupné z: <https://d2y1pz2y630308.cloudfront.net/15471/documents/2016/10/Thomas%20More-Utopia.pdf>

NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV, Informační systém o archeologických datech [online] NPÚ [cit. 01-09-2021] Dostupné z: <https://geoportal.npu.cz/isad/>

NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV, Památkový katalog [online] © 2015 NPÚ [cit. 01-09-2021] Dostupné z: <https://pamatkdres=ovykatalog.cz/>

NEUHÄUSLOVÁ, Z. MORAVEC, J. CHYTRÝ, M. SÁDLO, J. RYBNÍČEK, K. KOLBEK, J. JIRÁSEK J. Mapa potenciální přirozené vegetace České republiky [mapa] 1 : 500 000, Průhonice: Botanický ústav AV ČR, 1997

Orientační plán hlavního města Prahy s okolím [online, mapa] 1:5 000, 1938 [cit. 17-08-2021] Dostupné z: <https://www.dvepraha.cz/>

POLÁČKOVÁ, Tereza. Boření minulosti, na niž chceme zapomenout In: Architektura na červeném seznamu. Normální je nebouřit. Praha, České vysoké učení technické v Praze, 2020, s. 22-25. ISBN: 978-80-01-06759-8

ROWLING, Joanne. *Harry Potter a Ohnivý pohár*. © 2000, překlad: Vladimír Medek, 2001. Albatros. ISBN: 80-00-00951-X

SEMPLE, Ellen, Ch. Ancient Mediterranean Pleasure Gardens In: Geographical Review [online] Taylor & Francis, Ltd. 1929, roč. 19, č. 3 s. 420-443. [cit. 11-02-2022] Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/209149>

SITTE, Camillo. *Der Städtebau nach seinen Künstlerischen Grundsätzen*. 4. dotisk, Berlín, 2001. Wien: 1909. ISBN: 3-7643-6692-3

Schematický regulační a zastavovací plán hlav. Města Prahy: dle návrhů státní regulační komise [online, mapa] 1:2880, Praha: Stavební úřad hlavního města Prahy, 1930 [cit. 16-02-2022] Dostupné z: <https://app.iprpraha.cz/apl/app/srk/>

SOJKOVÁ, Eva. VELEBIL, Jiří. POLIAČIKOVÁ, Zdenka. ANDRADE DNEBOSKÁ, Milena. ŠIŘINA, Petr. LEHOVCOVÁ, Marie. BENDÍKOVÁ, Lucia. Zeleně

pražských památkových zón. Průhonice: Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, 2020. ISBN: 978-80-87674-33-8

SMITH, Michael, E. The Earliest Cities. In: Urban Life: Readings in the Anthropology of the City, Fourth Edition, Illinois: Waveland Press, 2002. ISBN: 9781577661948

SEZNAM.CZ. *Letecké snímky*: Mapy.cz [online] 2022, © seznam.cz [cit. 19-02-2022] Dostupné z: <https://mapy.cz/>

ŠĆITAROCI, Bojana, B. ŠĆITAROCI, Mladen O. Parkovna arhitektura kao element slike grada In: PROSTOR [online] University of Zagreb, 1996, roč. 4, č. 1, s. 79-94 [cit. 15-02-2022] Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/27208026_Parkovna_arhitektura_kao_element_slike_grada

ŠĆITAROCI, Bojanić, O. B. ŠĆITAROCI, Mladen, O. Urban Morphology of Zagreb in the Second Half of the 19th Century: Landmarks Guiding the Reconstruction of the Town and the Preservation of Identity after the 2020 Earthquake In: Heritage [online] Zagreb: University of Zagreb, 2021, roč. 4, č. 4. s. 3349-3364 [cit. 17-02-2022] Dostupné z: <https://doi.org/10.3390/heritage4040186>

ŠĆITAROCI, Mladen, O. MARIC, Mara. Landscap-

pe Areas within Fortified Medieval-Renaissance Towns In: PROSTOR [online] University of Zagreb, 2020, roč. 28, č. 1, s. 1-20. [cit. 14-02-2022] Dostupné z: [https://doi.org/10.31522/p.28.1\(59\).1](https://doi.org/10.31522/p.28.1(59).1)

ŠĆITAROCI, Mladen O. ŠMIT, Krunoslav. Preobrazba Gradskih Utvrda U Javne Prostore Urbane Društvenosti. In: Journal for General Social Issues [online] Društvena istraživanja: 2008, roč. 17, č. 3 [cit. 16-02-2022] Dostupné z: <https://hrcak.srce.hr/25480>

ŠESTKA. Rekonstrukce parku Lázaro Cárdenase [online] Městská část Praha 6, 2022 [cit. 24-02-2022] Dostupné z: <http://www.sestka.cz/2022/2/rekonstrukce-parku-lazaro-cardenase>

TRYMP, Michal. Kniha o Bubenči. Praha: MČ Praha 6, 2004. ISBN: 80-239-3888-6

TURGOT, Michel-Etienne. BRETEZ, Louis. LUCAS, Claude. Plan de Paris [online] Paris, 1739 [cit. 15-02-2022] Dostupné z: <https://www.davidrumsey.com/luna/servlet/detail/RUMSEY~8~1~287244~90059510>

Výškopisný plán hlavního města Prahy s okolím. In: Virtuální mapová sbírka Chartae-Antiquae.cz [online]. Zdiby: Výzkumný ústav geodetický, topografický a kartografický, v.v.i. [cit. 2022-03-

01]. Dostupné z: <http://chartae-antiquae.cz/cs/maps/45242>

WHYTE, William, H. The Social Life of Small Urban Spaces, New York: Project of Public Spaces, 1980. ISBN: 097063241X

